

BYGG MESTEREN

UTGAVE 0320 FAGTIDSSKRIFT FOR TØMRERFAGET
WWW.BYGGMESTEREN.AS

– Tøft å gå konkurs

Nøyaktig
i Tromsøs
nye bydel

Luksustrevirke: Trelasthandelen ligger i skauen

FlexWrap –
kort vei til tett og
energieffektivt bygg

*Bygg
bedre,
enklere*

www.isola.no

KLIKK HER
FOR MER INFO

isola
®

Felles seriøsitetsbestemmelser i fare

Det er illevarslende at KS med støtte i en juridisk vurdering trekker i tvil lovligheten i viktige deler av seriøsitetsbestemmelsene som KS, Difi, BNL og Fellesforbundet er sammen om.

Den juridiske vurderingen konkluderer med at det strider mot anskaffelsesreglene å kreve fast ansatte i minst 80 prosent stilling. Det går heller ikke an å sette grenser for innleie og stille krav om faglært arbeidskraft fordi det kan være konkurransebegrensende overfor utenlandske virksomheter eller brudd på likebehandlingsprinsippet i arbeidsmiljøloven.

Utredningen ser ut til å være grundig, den har lett seg gjennom lov om offentlige

anskaffelser og arbeidsmiljøloven og funnet en rekke betenkeligheter med krav om fast ansatte og bruk av innleie.

Akkurat punktene om fast ansatte og at bedriftene i byggenæringen ikke skal basere seg på innleie, er svært viktige i kampen mot useriøse aktører og ulike konkurransevilkår. De har virket begrensende i konkurransen i byggenæringen for norske virksomheter med egne ansatte. Det blir derfor spesielt å lese at disse kravene kan virke konkurransebegrensende overfor utenlandske virksomheter og arbeidstakere.

Nå er det ikke gitt at KS vil følge vurderingen, og i alle fall ikke alle konklusjonene. Men skulle den gjøre det, vil det sannsynligvis være kroken på døra for seriøsitetsbestemmelsene som KS er en av fire parter i.

BNL og Fellesforbundet når i tilfelle ikke fram med sin ambisjon om å gjøre disse bestemmelsene til en felles Norgesmodell til erstatning for de etablerte modellene med ulike by- og fylkesnavn. Likevel vil det fortsatt være et stort behov for å rydde unna useriøse og den ulike konkurransen i byggenæringen. Men det blir uten hjelp av noen felles seriøsitetsbestemmelser.

«Regelverket blir visst lest som fanden leser bibelen.»

Per Bjørn Lotherington

PER BJØRN LOTHERINGTON
ANSVARLIG REDAKTØR

BYGGMESTEREN

UTGAVE 03/20 - ÅRGANG 94

Utgitt av Byggforlaget AS

Sørkedalsveien 9,

Pb. 5475 Majorstuen, 0305 Oslo

E-post: post@byggmesteren.as

REDAKSJON

PER BJØRN LOTHERINGTON

ansvarlig redaktør

Direkte tlf: 917 21 550

E-post: pbl@byggmesteren.as

CHRISTOPHER KUNØ

webansvarlig

Direkte tlf: 917 63 644

E-post: ck@byggmesteren.as

ANNONSER

ANNE-GRETHER KROGDAHL

Direkte tlf: 948 84 001

E-post: agk@byggmesteren.as

ANNONSEFORMATER OG PRISER

Format (bredde x høyde) 4 farger

Oppslag (385x260 mm): 37.190,-

1/1 side (185x260 mm): 26.450,-

1/2 side (185x130/90x260 mm): 18.750,-

1/4 side (90x130/185x65 mm): 10.320,-

Bilag: 18.350 - 39.000,- Priser eks. MVA

PRODUKSJON

FORSIDEFOTO: Alf Ove Hansen

REDAKSJONEN AVSLUTTET: 4. mars

NESTE UTGIVELSE: 21. april

GRAFISK UTFORMING: Jan Almås

TRYKK: 07 Media AS

ABONNEMENT

INFO-SYS

Tlf: 22 53 53 34

E-post: byggmesteren@info-sys.no

ABONNEMENTSPRISER 2020

Ordinært abonnement: kr 830,-

Abonnement utland: kr 890,-

Abonnement pensjonist/student/

medarbeider: kr 470,-

Full tilgang: kr 680,-

Fagpressen

Opplag: 5.642

Opplagskontrollert av

Fagpressens Mediekontroll

Antall lesere: 39.000

(Kilde: Kantar Media Fagpresse 2018)

Byggeplasstjenester fra Maxbo Proff har mange dyktige medarbeidere. For eksempel Ole Kristian som har spisskompetanse på verktøy og festemidler. Han sørger for at byggmestere får levert det de trenger direkte til byggeplassen. Vil du ha god oversikt skaffer han også en lånecontainer som alltid er fylt med det du har bestilt til de ulike

Ole Kristian vet hvordan du får en mer effektiv byggeplass.

Ole Kristian

Spesialist på verktøy og festemidler
Maxbo Proff

fasene i byggeprosessen. Med Byggeplasstjenester fra Maxbo Proff får du bedre flyt og lønnsomhet i prosjektene og jobben blir godt gjort. Ta kontakt med din lokale prosjektselger for å få vite mer. Du kan også ringe Maxbo Proff kundeservice på 21 93 76 25 eller les mer på maxboproff.no

MAXBO
Proff

INNHold

NYHETER

Halv million i bot etter arbeidsulykke.....	8
– Håndbåren kunnskap skal bli viktig igjen.....	10
Tøft å gå konkurs i lille Karasjok.....	12
Arbeidskniven ble ikke brukt til aktverdig formål.....	14

BYGGENÆRINGEN

Gode tall år etter år.....	15
Øker prisene for kundenes skyld.....	16
Advarer pris-optimistene.....	17
Tjener godt på digitalt regnskap.....	18
De små krever forenkling.....	20
Derfor går det galt.....	22

REPORTASJER

Fortida møter framtida i Tromsøs nye bydel.....	24
Funkis på Sunnmøre.....	27
Utsiktsstue i tårn på fjøstaket.....	30
Nye boliger for første gang på lenge.....	32

TØMREREN

Jonas er i full jobb med halvt hjerte.....	36
--	----

TEMA: LUKSUSTREVIRKE

Marius har sin trelasthandel i skauen.....	38
– Vi gleder oss til å få ned stillasene og se kledningen skinne i vårsola.....	41
Norsk kjerneved har lang levetid.....	44
Produktnyheter.....	47

Utsiktsstue i tårn på fjøstaket **30**

VELG EN PÅLITELIG PARTNER

KLIKK HER
FOR MER INFO

Leasingpris inkl. vinterhjul

1.995,-*

pr. mnd. eks. mva.

PEUGEOT i-Cockpit® med 8" skjerm

Multifunksjons-seter, til 3 personer

Opptil 1000 kg lastekapasitet / 1500 kg hengervekt

PEUGEOT

*Leasing: Startleie/etabl.geb. 39100 kr. 4.9 % kampanjerente/nom.rente. Månedisleie: 1995kr og totalpris: 138940 kr vil variere med rentenivået. Termingebyr pr. mnd. tilkommer. 48 mnd. bindingstid, kjørelengde: 60.000 km. Alle priser er oppgitt ekskl. mva. Forbruk blandet kjøring fra 0,42 l/mil, CO2-utslipp fra 111 g/km. Tilbudet gjelder til og med 30. april 2020. Forbehold om trykkfeil. Bildet er illustrasjons- foto, utstyr kan avvike. Importør Bertel O. Steen AS.

Ni unge jakter framtidens boligløsninger for Systemhus

Huskjeden Systemhus har startet framtidsprosjektet Move, hvor ni unge og engasjerte mennesker med ulike fagbakgrunn jobber med konsepter for hvordan vi bor i framtida.

– Prosjektet utvikler seg i takt med at arbeidet skrider fram. Med MOVE håper vi at vi kan presentere nye tanker og idéer, slik at vi kan strekke oss enda lenger når vi utvikler nye typer boliger, sier prosjektleder Lise Stien i Systemhus.

Hun gleder seg til at resultater skal presenteres.

– Til tross for store endringer i de aller fleste bransjer de siste 30 årene, har måten vi bygger og bor på ikke endret seg så mye. Nå står byggebransjen foran store endringer i måten å tenke og bygge på, også fordi 30 % av klimagassutslippene i dag kommer fra bygg, fastslår Stien.

NYHETER

Et uhell på byggeplassen til Mesterhus Kjølen og Nydal Bygg medfører et stort overtredelsesgebyr som firmaet ikke vil akseptere. (Illustrasjonsfoto)

Halv million i bot etter arbeidsulykke

LEVANGER: I fjor falt en lærling i Mesterhus Kjølen og Nydal Bygg AS ned fra et stillas og skadet seg. Nå straffes firmaet av Arbeidstilsynet med et stort overtredelsesgebyr som de ikke vil godta.

AV **CHRISTOPHER KUNØE**
CK@BYGGMESTEREN.AS

Lærlingen pådro seg bruddskader i fallet fra et rullestillas, men er nå tilbake på jobb i lærebedriften.

– Hendelsen skyldtes menneskelig svikt. Det skal ikke forekomme, men er vanskelig å helgardere seg mot. Derfor er vi ekstremt lettet over at

skaden ikke var alvorlig, selv om hendelsen var alvorlig nok, sier daglig leder Magne Nydal i Mesterhus Kjølen & Nydal Bygg til Byggmesteren.

MANGLLENDE SIKRING

Arbeidsulykken skjedde da lærlingen monterte kledningsbord på fasaden til et hus i Kjønstadmarka i Levanger.

Arbeidstilsynet mener at lærebedriften brøt arbeidsmiljøloven på flere punkter forut for ulykken.

Ifølge tilsynsrapporten, manglet det rekkverk på verandaen og rullestillaset der lærlingen arbeidet.

– Arbeidstilsynet ser alvorlig på at en lærling blir satt til å utføre arbeid i høyden

uten sikring. Det er betenkelig om lærlinger blir satt til slikt arbeid av ledelsen på stedet – uten at virksomhetens egne rutiner for arbeid i høyden blir fulgt, sier seniorinspektør Pål Martin Søråas i Arbeidstilsynet Midt-Norge til Trønder-Avisa.

Saken ble også politianmeldt og senere henlagt.

500 gründere bidrar til NHOs medlemsrekord

OSLO: NHOs medlemstilbud til bedrifter under etablering, har gitt over 500 nye medlemsbedrifter og en solid plattform for videre vekst.

Hovedorganisasjonen åpnet for to år siden for gründerbedrifter som får rabattert medlemskontingent og et utvalg av tjenester og fordeler som passer til bedrifter under

etablering, forteller NHO i en pressemelding.

Hovedorganisasjonen er nå rekordstor både i antall medlemsbedrifter og antall årsverk den representerer. Nå har den 27 800 medlemmer med til sammen over 575 000 årsverk.

– Dette befester NHOs stilling som Norges største og viktigste arbeidsgiverorganisa-

Foto: NHO

sjon, sier Christian Chramer (bildet) som er direktør for medlem og regioner i NHO.

BESTRIDER GEBYRET

En stund etter arbeidsulykken fikk Mesterhus Kjølén og Nydal Bygg beskjed om at Arbeidstilsynet hadde avdekket fem brudd på arbeidsmiljøloven, og varslet et overtredelsesgebyr på 500 000 kroner.

– En så stor bot er en overreaksjon, mener lærebedriften

– Vi har drevet i 23 år, i gjennomsnitt hatt 25 håndverkere i arbeid hver dag. Sikkerhet for dem som jobber hos oss er vår øverste prioritet. Fordi sikkerhet er forutsetning for å kunne gjøre en god jobb. Derfor har vi i løpet av disse årene aldri hatt alvorlige ulykker, sier daglig leder Magne Nydal.

Bedriften har nå klaget på vedtaket og boten med bistand fra BNL (Byggenæringens Landsforening).

– Vi er ikke enige i at denne hendelsen bør medføre et gebyr på 500 000 kroner. Det

hadde vært nok med en mildere reaksjon, sier Nydal.

FIKK GODKJENT OPPLÆRING

Arbeidstilsynet mener at det er skjerpende at lærlingen ikke hadde fått opplæring i stillas av lærebedriften og at dette utgjør et av bruddene på arbeidsmiljøloven.

Men Byggmesteren har sett dokumentasjon på at lærlingen hadde gjennomgått 30 timers stillaskurs bare et par uker før vedkommende tiltrådte stillingen i juni i fjor.

– Lærlingen hadde godkjent stillaskurs i regi av den videregående skolen der lærlingen hadde vært elev, men dette underkjenner Arbeidstilsynet, forklarer Nydal. Han legger til at vedtaket kan få store konsekvenser for fagopplæringen i Norge: – Vil det si at alle Opplæringskontorenes kurs og opplæring av lærlinger

og skoleelever ikke er godkjent fagopplæring? Dette bør i så fall Arbeidstilsynet avklare raskt og formidle videre til alle landets skoler, opplæringskontorer og lærebedrifter, sier Nydal.

SLIKE BØTER KAN GI MER INNLEIE

Daglig leder Magne Nydal mener at Arbeidstilsynets praksis med å gi overtredelsesgebyrer som er en prosent av en bedrifts omsetning, kan ha uheldige effekter.

– Det kan få flere til å outsource de ansatte og slik plassere omsetningen separat i et annet selskap. Da hadde vi hatt lønnskostnader på 15 millioner og fått en bot på 150 000 kroner. Jeg frykter at denne praksisen oppfordrer seriøse bedrifter til heller å bruke innleid arbeidskraft enn egne ansatte, sier Nydal.

Mesterhus Kjølén & Nydal Bygg støtter fagbevegelsens arbeid mot useriøse aktører fullt ut, forsikrer han.

– Men vi vil minne om at lærlingen hadde fått opplæring som kreves for å jobbe i stillas. Derfor reagerer vi på at Arbeidstilsynet bruker oss, som seriøs aktør, til å statuere et eksempel for å skremme de useriøse med en bot som er urimelig høy og ikke i samsvar med hendelsen, sier daglig leder Magne Nydal i Mesterhus Kjølén & Nydal Bygg. ■

«Byggmestere må ta inn over seg den økte risikoen.»

Foto: KN Bygg AS

Daglig leder Magne Nydal i Mesterhus Kjølén & Nydal Bygg

casco

XtremFix+

POWER to the people!

Nye XtremFix+ gir deg enda bedre og umiddelbar heft.

Lim, monter, slipp! Og det sitter.

www.casco.no

Sika
BUILDING TRUST

LÆRLINGER OMKRANSER STATSRAÅDEN: (f.v.) IT-lærling Abrar Hussain fra OBOS Eiendom, kunnskapsminister Trine Skei Grande, tømrerlærlingene Casper Solhaug Evensen og Emilie Beck Sagen i Karlsson & Svartedal, elektrikerlærling Benjamin Bersharvis fra Norelco.

– Håndbåren kunnskap skal bli viktig igjen

OSLO: Kunnskapsminister Trine Skei Grande vil korrigere kursen på flere områder fordi det er for stort frafall i videregående skole og fortsatt ikke mange nok som får lære plass.

Bygg bærekraftige uterom – Tenk Tre

www.trefokus.no • www.tenktre.no

NS AB 000 k11

Vil du ha rette terrassebord med jevn overflate og uten kvisthull, impregneret etter norske regler og kontrollert av uavhengige kontrollører? Da velger du NS-merket 1. sortering impregnerte terrassebord.

Les mer på trefokus.no

TreFokus

Se alltid etter **NS**-merket tre når du skal bygge!

AV **CHRISTOPHER KUNØE**
CK@BYGGMESTEREN.AS

Regjeringen arbeider med Yrkesfagløftet og ønsker et tettere samarbeid mellom videregående opplæring og arbeidsliv.

– Vi har rapporten til Lied-utvalget i bunnen for arbeidet vi gjør nå. I år skal vi hente inn tilbakemeldinger fra elevene, skolene, lærerne og lærebedrifter, sier kunnskapsminister Trine Skei Grande til Byggmesteren.

Statsråden er på byggeplassen til Karlsson & Svartedal der hun blant andre møter tømrerlærlingene Emilie Beck Sagen og Casper Solhaug Evensen. Begge startet som tømrerlærlinger i august i fjor, etter å ha fullført første året på bygg- og anleggsteknikk ved Bjertnes videregående skole i Nittedal.

– Vi er heldige som går på en skole med vekslingsmodell slik at vi kommer ut og lærer i bedrift raskt. Det er supert, sier Emilie Beck Sagen.

MER FRIHET TIL Å VELGE

Kunnskapsminister Trine Skei Grande tror at yrkesfagene har

et stort potensial som ikke er hentet ut.

– Vi skal ha en gjennomgang av alt som er evaluert etter Reform 94. Det var 25 år siden og nå trenger vi å korrigere kursen på flere områder. Altfor mange faller fra på videregående og fortsatt får ikke mange nok læreplass, sier statsråden.

Innspillene hun får fra besøk som på denne byggeplassen, blir en del av grunnlaget for en Stortingsmelding om videregående opplæring som kommer til neste år.

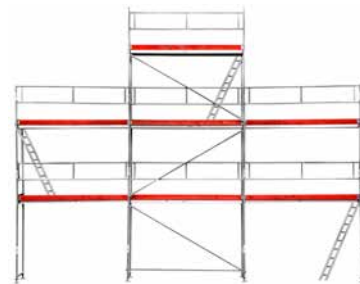
– Vi vil ha en frihetsreform som gir elevene bedre valgmuligheter etter videregående, sier Skei Grande som er glad for at det i 2019 ble det inngått 23 000 nye lærekontrakter.

– En av svakhetene ved Reform 94 var at yrkesfagene ble gjort mindre viktige. Man «skrev ned» yrkesfagene. Det vil jeg gjøre noe med. Den håndbårne kunnskapen skal få «kredden» sin tilbake, lover Skei Grande som selv vurderte å begynne på byggfag. ■

KLIKK HER
FOR MER INFO

At du er trygg når du jobber i høyden bør være en selvfølge. I tillegg skal du vite at utstyret du trenger blir levert raskt, er av topp kvalitet, og at du får den servicen du trenger for å gjøre din jobb på et høyt nivå.

INSTANT

– Helt på høyden

Deliveien 7, 1540 VESTBY, Tlf. 23 19 11 00

www.instant.no
Oslo | Bergen | Trondheim

NYE LÆREPLANER FRA HØSTEN

OSLO: Elevene i vg1 får grønne og tydeligere kompetansemål fra høsten i år. Læreplanen i bygg – og anleggsteknikk som innføres til det nye skoleåret, legger vekt på helse, miljø og sikkerhet i enda større grad enn tidligere.

Elevene skal lære om hvordan miljø- og klimaendringer kan prege bygg- og anleggsnæringen, og hvorfor ulike byggetradisjoner påvirker byggeskikk og kulturarv.

Elevene vil lære hvordan de kan velge løsninger som gir lite miljøavtrykk. Gjenbruk og ut-

nyttig av ressurser i produksjonen blir også mer vektlagt i de nye læreplanene.

TIDLIGERE SPESIALISERING

Utdanningsprogrammene blir mer spesialiserte og rendyrkede sammenlignet med i dag. Det betyr at elevene tidligere vil lære mer om faget de skal jobbe med når de er ferdig utdannet.

Nå vil fagene være mer rendyrket og tilpasset de ulike utdanningsprogrammene de hører hjemme i, skriver Utdanningsdirektoratet.

Tøft å gå konkurs i lille Karasjok

ALTA: Etter 21 år gikk Lindseth bygg i Karasjok konkurs og 14 ansatte mistet jobben. – Det var tøft på et så lite sted, sier Frank Lindseth som velger å starte opp på nytt i Alta, med ny lærdom under vesten.

AV ANN-MARI GREGERSEN
POST@BYGGMESTEREN.AS

– I bransjen går det jo alltid opp og ned, men de siste tre årene gikk det veldig mye ned. Det var mye stang ut, og mange bekker små som til slutt veltet oss, forklarer Frank Lindseth.

– En av våre oppdragsgivere som skyldte oss flere hundre tusen kroner, gikk konkurs. Dessuten hadde vi priset oss for lavt på anbud og det gikk med mer tid enn vi regnet med for å komme i mål.

– Firmaet kunne dessverre ikke reddes. Det ville krevd for mye kapital når en har 14 ansatte med smått og stort. Vi drev også byggevarebutikk, var med i Byggtorgetkjeden

og eide aksjer i ByggTorget Holding AS.

NOEN FORSTÅR, ANDRE VIL HA PENGENE

Til slutt måtte han se realitetene i øyene. Kravene var på 7,5 millioner. Mestergruppen var største kreditor, eier av bygningen de leide var den nest største.

– Også underleverandører til det pågående prosjektet, eiere og små leverandører, tapte penger. Noen forstår situasjonen vi er i, andre vil selvsagt ha pengene sine og det forstår jeg.

Frank Lindseth møter oss på sitt nye enmanns-kontor i Alta drøyt halvannen måned etter konkursen. Byen

ligger 2,5 times kjøring unna Karasjok, og er hans nye bo- og arbeidssted.

OPPBUD FØR OPPDRAGET VAR FERDIG

I Karasjok bor det knapt 2700 personer, så tette forhold gjør at en konkurs merkes.

Da firmaet meldte oppbud,

var det ikke helt ferdig med den samiske barnehagen. Det er heller ikke noe Frank Lindseth liker. Barnehagen var et stort oppdrag de gjorde for kommunen. Bygget utmerker seg med få rette linjer, vinduer i barnehøyde og et eget slakterom. Ja, for allerede fra barnsbein av lærer det at

Byggmester Frank Lindseth måtte gi opp etter 21 år i Karasjok. – Det gjør noe med nattesøvnen at 14 ansatte måtte gå, sier han.

maten ikke kommer fra kjøleskapet.

– Kommunen har ansatt noen av dem som jobbet hos meg, så det siste kunne gjøres ferdig. Det handler om dører og himlinger. Dette har ikke vært en lett prosess, og det er fortsatt vanskelig for meg. Jeg synes det er veldig synd og er svært lei meg for dem som er skadelidende, både tidligere ansatte og leverandører. I perioder må jeg likevel skyve det litt unna, for å klare å gå på med nytt mot.

STARTER OPP IGJEN I DET SMÅ

Nå starter Lindseth opp et nytt tømrerfirma som heter Bygg & Bolig Nord AS, og som han skal drive sammen med Aurimas Kazlauskas – en tidligere samarbeidspartner. Alta ble valgt som ny base fordi Lindseth har voksne barn og barnebarn der. Dessuten er det Finnmarks største by med 20.000 innbyggere og herfra kan man dekke Nord-Troms og Finnmark. Byggeaktiviteten i selve byen er også stor, og det gir jobb for Lindseths takstfirma.

MER FORSIKTIG

Frank Lindseth tar med seg nyttig lærdom inn i den nye satsingen.

– Jeg skal være mye mer

forsiktig! Både med firma-størrelsen og prosjekter vi tar på oss. Så langt er vi fire ansatte og sønnen min som er lærling. Det ideelle er nok seks til åtte ansatte. Vi vil ha egne ansatte, ikke innleide, så vi selv kan stå for opplæring og på den måten videreutvikle bedriften. Det tror jeg er viktig.

KUNNE BLITT LÆRER

– Du er 60 år og har hatt en lang karriere bak deg, og kunne ha valgt en roligere lærerjobb, framfor å starte et nytt firma?

– Nei, det var ikke et alternativ. Jeg liker å være en salgsperson, og jeg trives også med å være på utsida av komfortsonen. Læreryrket er på innsida av den.

– Jeg kjenner jo mange etter hvert, og de stoler på meg. Nå har vi fått forespørsel om å bygge en hytte. Vi har også vunnet et anbud i Porsanger kommune på 2,5 millioner kroner, det er en brannskade på en tremannsbolig. Så vi ser lyst på framtida.

– Du har ikke priset deg for lavt nå?

– Hehe. Vi var 20.000 kroner billigere enn de andre, så jeg tror og håper ikke det var for lavt! ■

Den samiske barnehagen ble det siste bygget i bygda for Lindseth Bygg. Kommunen har leid inn tidligere Lindseth bygg-ansatte for å ta seg av gjestående arbeid. (Alle foto: Alf Ove Hansen)

HJELP NÅR DU TRENGER DET!

advokathjelp

KS Online
kvalitetssikringsystem

riktige forsikringer

bredt kurstilbud

faglig veiledning

KalkOnline kalkulasjonsprogram

påvirke rammebetingelser

garantistillelse

fri bruk av standardkontrakter

fagbladet Byggmesteren

rabattavtaler

BLI MEDLEM

BYGGMESTERFORBUNDET

www.byggmesterforbundet.no

hei@byggmesterforbundet.no

Telefon: 23 08 75 77

Advokat Per Magne Kristiansen (t.v.) med isolasjonskniven og Kurt Willy Oddekalv med et stykke miljøvennlig isolasjon på vei fra Sunnhordland tingrett. (Foto: Terje Størksen)

Arbeidskniven ble ikke brukt til aktverdig formål

STORD: Kurt Oddekalv ble nylig dømt i Sunnhordland tingrett for å ha båret kniver på offentlig sted. Knivene var ikke bare verktøy, de var også til selvforsvar, innrømmet Oddekalv i retten.

AV CHRISTOPHER KUNØE
CK@BYGGMESTEREN.AS

I oktober 2018 ble Oddekalv stoppet av politiet som fant en mindre foldekniv og en større kniv i bilen hans. Politiet beslagla begge knivene, siktet ham for bæring av kniv på offentlig sted og ila ham en bot. Men Oddekalv nektet å godta boten fordi knivene var hans arbeidsverktøy.

Dermed ble det rettssak om forholdet og dom i saken ble avsagt i slutten av februar: Sunnhordland tingrett dømmer Kurt Oddekalv for brudd på straffelovens paragraf 189, for på et offentlig sted å ha båret kniv egnet til å påføre noen en kroppskrenkelse.

Oddekalv må betale boten på 8.000 kroner og saksomkostninger på 3.000 kroner – men fikk tilbake knivene sine.

Under rettssaken forklarte Oddekalv at han ofte var blitt truet for sitt miljøarbeid og at han derfor måtte beskytte seg. Det hadde han også sagt til politiet.

– Jeg fortalte en skråne om at det var Espen Lie som hadde anbefalt meg å ha en kniv liggende i bilen for å skremme folk. Jeg får ganske mange drapstrusler fra oppdrettsnæringen, sa Oddekalv i sin rettsforklaring.

Det var dette som gjorde at han ble dømt for bæring av kniv. Offentlig bevæpning uten «aktverdig formål», er ulovlig.

– Det er ikke ulovlig å ha med seg en eller flere kniver i bilen eller på seg om dette er til et aktverdig formål som et verktøy i arbeidet, sier politiadvokat Sveinung Andersen ved Sør-Vest politidistrikt til Byggmesteren.

Men i denne saken var formålet at Oddekalv også skulle forsvare seg.

– Utenfor arbeidstiden skal du ikke bære kniv med mindre du har et annet aktverdig formål som friluftsliv eller jakt. En byggmester som er ferdig på jobben, må spenne av seg kniven, sier politadvokat Andersen.

Oddekalv har godtatt dommen.

TILBUD!

Komplett byggtørker med Bluetooth logger

www.f-tech.no

14990,-

Rabattkode: LOGG

CR240B rotoravfuker med slange og 10 stk filter – samt Bluetooth logger for å overvåke klimaet i bygget.

RIKTIG FUKTIGHET

F-TECH

Små og passive fukt-sensorer

De er små, rimelige og kan overvåke fukt i et bygg i mange år fremover! Vi var med da noen av de første passive fuktsensorene her til lands ble montert i nybygg på Østlandet av takstmann og byggmester Sondre Hansson.

Les mer i Byggmesteren i april

BYGGENÆRINGEN

Næringslivssider i Blikkenslageren | Byggmesteren | Maleren | Murmesteren | Rørfag

1-2020

Gode tal år etter år

Små og mellomstore bedrifter i byggenæringen har stabile overskudd, mens de store med over en halv milliard i omsetning, har fått redusert resultatene kraftig. Franke Onsrud Blikkenslageri er blant dem som leverer gode resultater år etter år. Ansvarlig leder Rolf Bergseng råder til å velge de riktige kundene og å vurdere risiko skikkelig.

Øker prisene «for kundenes skyld»

Mens prisene presses nedover, svarer malermesteren med å legge på. – Malerfaget kan komme til å ødelegge seg selv med det stadige jaget etter å gjøre ting billigere, sier André Ask.

LANGSIKTIG:

– Vi er opptatt av å tenke langsiktig, og derfor har vi økt prisene våre litt, sier far og sønn Viggo og André Ask.

Jørn Wad

– Vi er nødt til å øke prisene. Får vi ikke inntjening som er god nok, vil malerfirmaene forsvinne, rett og slett. Og vi mener altså at vi skylder kundene våre å legge på prisene lite grann.

Det sier daglig leder André Ask i Malerfirmaet Tore Ask & Sønn i Tønsberg. Han vil ikke være med på jaget etter å presse priser.

Styrer prosjektene

– Vi har brukt en del tid på å bygge gode systemer for den daglige driften og for å styre hvert enkelt prosjekt. Disse systemene har kostet ganske store investeringer, men de har vært nødvendige. Og for at kundene skal være sikre på at vi finnes i årene som kommer, økte vi prisene litt, sier han.

Ask forteller om stort sett positive tilbakemeldinger fra kundene. – Vi har kommunisert åpent og ærlig med kundene, og da er det klart enklere å få aksept, sier han.

De nye styringssystemene lar malermesterbedriften se i detalj hvordan hvert enkelt prosjekt utvikler seg. – Det ga oss av og til noen aha-opplevelser. Det har også bidratt til at vi kan argumentere godt for de anbudene vi legger inn, og det har gitt oss større selvtillit til å kreve den prisen vi er nødt til å ha for å drive godt, ifølge André Ask.

– Viktig og riktig

Malermester og prosjektleder Viggo Ask protesterer heftig på at usikkerheten skulle bli større i firmaet etter en slik endring.

– Nei, det gjør den ikke. Å legge på prisene var både viktig og riktig for mange: For kundene, for bransjen og ikke minst for oss selv. Det vil skape en soliditet og trygghet i firmaet for både kunder og ansatte, så dette er jeg veldig glad for at vi gjorde, sier han.

Konkurransen er hard i Tønsberg. – Og på grunn av den beinharde konkurransen – som vi selvsagt skal delta i – var det viktig at vi gjorde dette grepet. Det er ikke snakk om store beløp, men det er heller for å markere at vi ikke akter å la oss presse videre nedover i billigspiralen, sier han.

Pris og kvalitet

– Vi vil stå opp for faget og for kundene våre og la dem fortsatt få den kvaliteten på jobbene som vi har vært kjent for i 60 år. Konkurransen har det alltid vært, og vi har gjennom årene sett at de som kaster seg på lavpris, er nødt til å kompensere med lavere kvalitet. Vi ønsker ikke å utsette kundene våre for det, så vi går andre veien, slår Viggo Ask fast.

Daglig leder André Ask håper at flere følger etter. – Det er den eneste måten vi kan bestå som en bærekraftig bransje på, mener han.

OVERSIKT:

Nye styringssystemer gir full oversikt over prosjektene til enhver tid, forteller André Ask.

RISIKO:
Ansvarlig leder Rolf Bergseng i Franke Onsrud Blikkenslageri er opptatt av risiko når han regner på prosjekter.

Advarer pris-optimistene

Mens mange selskaper i byggebransjen sliter med å tjene penger, er det en del som greier å levere gode resultater år etter år. Ett av dem er Franke Onsrud Blikkenslageri.

Oddbjørn Roksvaag Foto: Jon-Are Berg-Jacobsen

Blikkenslagerbedriften i Oslo har røtter tilbake til 1929. Det siste tiåret har omsetningen ligget mellom 50 og 100 millioner kroner. Resultatet før skatt har stort sett vært pluss minus ti prosent.

Velger kunder

Ansvarlig leder Rolf Bergseng mener at det er flere årsaker til de gode resultatene. – Vi har gode systemer og god oppfølging. I tillegg har vi kompetanse i alle ledd. Det betyr «smartness» hos håndverkerne. De er flinke til å legge opp jobben, og vi har et erfarent og bra formannssjikt. Det gir oss muligheten til å sette sammen et godt lag i de ulike prosjektene, sier han.

– Og så har det noe med valg av kunder å gjøre. Du må velge eller sørge for at du er med i prosjekter med entreprenører som har kompetanse til å styre gode prosjekter. Dette er gjerne entreprenører du har etablert et godt forhold til over lang tid. Det er lettere for alle parter å lykkes i prosjekter med bedrifter og personer du har samarbeidet med tidligere, sier Bergseng.

Tenker ikke risiko

– Konkurransen tvinger mange inn i en situasjon der de tenker: «Hvor lavt kan jeg prise dette oppdraget for å få denne jobben?» Lysten på jobben blir større enn å vurdere risiko og prise oppdraget ut fra det. En del prosjekter er «melk og brød»-prosjekter som man kan prise på ren automatikk, mens andre prosjekter er morsomme å få eller å ha på CV-en. Da er det lett å se seg blind på «hvor lavt kan jeg prise denne jobben for å få den» og ikke vurdere risiko godt nok.

– Håndverksbransjene er fulle av optimister og masse pågangsmot. Det er en håndverkers lodd å ha den innstillingen. Det er lett å se seg litt blind. Man kan kort og godt bli for optimistisk, sier Bergseng.

Tapsprosjekt

Det skjer iblant hos Franke Onsrud Blikkenslageri, også:

– Det er ikke mer enn et år siden vi hadde et skikkelig tapsprosjekt. Jeg var altfor optimistisk og kunnskapsløs om en riggpost. Det gjaldt stillas og var helt feilkalkulert fra vår side. Vi hadde ikke vurdert risiko

godt nok. Vi manglet erfaring med en slik tilleggsytelse, og jeg hadde vurdert kompleksiteten altfor dårlig, forteller Rolf Bergseng.

Han understreker at hovedentreprenøren ikke prøvde å lure noen, men at Franke Onsrud ikke passet på seg selv godt nok.

Det er lettere for alle parter å lykkes i prosjekter med bedrifter og personer du har samarbeidet med tidligere.

Rolf Bergseng

Tjener godt på digitalt regnskap

Det koster noen kroner å føre sitt eget regnskap. Bjerga Bygg sparer til gjengjeld mye på at prosjektlederne kan drifte byggeplassen i stedet for å sitte med papirarbeid.

Georg Mathisen

– Gutta ute førte timer med penn og papir, forteller Tor Erland Asdahl. Da han tok over som daglig leder hos Bjerga Bygg på Lura i Sandnes, var ønsket hans om digitalt regnskap langt unna å bli virkelighet. Men fra og med 2016 har all timeføringen og alle bilagene gått digitalt.

Elektronisk faktura

Alle timene skal være ført før klokken fire hver dag, og alle har tatt den digitale timeføringen bedre enn ventet. Nå er regnskapsføreren mer rådgiver og hjelper. Punchingen av bilag slipper byggmesterfirmaet å betale for å få gjort.

Bjerga Bygg bruker nesten ikke post lenger. Det meste går som EHF – altså elektronisk faktura. Når det kommer en faktura fra leverandøren, er det bare å velge hvilke prosjekter materialene hører til. Så kommer det som skal faktureres videre, rett inn på fakturaen til kunden.

Fakturerer oftere

– Tidligere kunne det ta to dager å få til en sluttoppstilling hvis vi hadde renoverert en bolig for 500 000 kroner. Nå går det raskt, vi slipper summeringsfeil, og jeg kan fakturere en gang i måneden og ha løpende fakturering på regningsjobber, sier sjefen.

Han forteller om store innsparinger sammenlignet med den gangen Bjerga Bygg var som så mange andre i byggenæringen og fakturerte temmelig sjelden. – Bare med å endre faktureringsrutiner kan du spare mye penger. Vi trives best med å være

byggefirma, ikke bank, sier han.

Asdahl anbefaler alle som begynner for seg selv, å gjøre det enkelt og digitalt slik at det ikke er nødvendig å bruke altfor mye tid på regnskapsførselen. Selv har han internmøter hver tirsdag. Dem begynner han med å gå gjennom utestående fordringer.

500 prosjektledertimer

Han forteller om enorme besparelser, selv om det ikke synes så godt i regnskapet:

– Du ser at det er 70 000 kroner i årlige utgifter til regnskapssystemet. Tidligere hadde vi «ingenting». Det du ikke ser, er at 500 av prosjektleders timer går til å drifte byggeplass i stedet for å arbeide med papir. Hvis vi kan få systemutgiftene og regnskapsføreren til samme pris som før, så sparer vi mye, fastslår Tor Erland Asdahl.

Vi trives best med å være byggefirma, ikke bank.

Tor Erland Asdahl

KJEDE-APP

Kvalitets-system og regnskap

Hele VB-kjeden har felles kvalitetssystem som arbeider sammen med regnskapsløsningen. De fleste rørleggerbedriftene i VB har tatt i bruk kjedens eget system VB Smart.

Håndbøker og sjekklister

– Vi har integrasjon med Cordel, som de fleste fakturerer i. Vi fører timer og materiell i VB Smart, og så går det over til Cordel. Så kan du ha regnskapet i Cordel eller du kan ha eksterne systemer som er integrert med Cordel – det bestemmer bedriften selv, forteller Elise Støle.

Hun er prosjektkoordinator hos VB og har vært med siden VB Smart ble lansert våren 2016. Systemet kan blant annet brukes til kvalitetshåndbok, personalhåndbok og hjelp med å søke sentral godkjenning, og det er integrert med Rørhåndboka. På web og i appen ligger det mengder av sjekklister for rørleggeren, kategorisert etter tiltaksklasser og sortert etter NS-kode.

Lenge på penn og papir

– Det er så enkelt med automatikken. Dette er helt forskjellig fra hvordan vi jobbet tidligere. Bransjen har vært lenge på penn og papir, fastslår hun.

Støle snakker om at de som går fra penn og papir til VB Smart, har kunnet halvere timene som går med til å arbeide med regnskapet. Kjeden mener at kvalitetssystemet er et konkurransefortrinn.

Dokumenterer

– Samtidig arbeider vi mye med kvalitetssikringen og det å bygge opp og strukturere bedriften skikkelig. Tek17 har veldig mange nye ting som rørleggeren skal tenke på – dokumentasjonskrav og sånt. Det er blitt mye viktigere å kunne dokumentere alt. Når vi dokumenterer skikkelig, kan vi også hente inn penger den veien, sier Elise Støle.

PÅ SKJERMEN:
Tor Erland Asdahl har full kontroll over prosjekter og timer fra dag til dag.

DE SMÅ KREVER FORENKLING

Forenkling, tilgang til kapital og kompetanse, og kamp mot arbeidsmarkeds kriminalitet. Det er sentrale saker for NHOs forum for små og mellomstore bedrifter.

Per Bjørn Lotherington

– Det er fire faktorer som er avgjørende for at de små og mellomstore bedriftene skal overleve, sier Karl Inge Rekdal, leder for NHOs SMB-forum og administrerende direktør i Sykkylven Stål.

Han minner om at 99 prosent av norsk næringsliv er små og mellomstore bedrifter og at de til sammen står for halvparten av verdiskapningen her i landet.

– Det byråkratiske systemet vi har med mange krav til rapporteringer, bidrar til at mange i næringslivet sliter. Forenkling på dette området er derfor nødvendig for at bedriftene skal lykkes med å skape og opprettholde lønnsomme arbeidsplasser, mener Rekdal.

Formuesskatt hemmer utvikling

Fra egen bedrift er Rekdal godt kjent med omstillinger. Selskapet har måttet tilpasse seg oljekrise og nedgang i andre næringer.

– I slike omstillinger blir tilgang på kapital avgjørende, og i perioder hvor bedriften sliter med overskudd, kan formuesskatt på arbeidende kapital bli hemmende. Den virker direkte negativt på muligheten til å utvikle bedriften videre. Vi har ikke noe imot å betale skatt, men formuesskatten blir problematisk når bedriften ikke har overskudd, poengterer Rekdal.

Byggesak og a-krim

SMB-forumet har to representanter for byggenæringen: bygmestrene Jon-Olav Sigvartsen i JOS Bygg på Eidsvoll og Anders Øiaas i Timberbygg i Trondheim. Begge driver bedrifter med god lønnsomhet.

De trekker frem to utfordringer som de ser på som de største for bedriftene i næringen i dag: Uforutsigbarhet i byggesaksbehandlingen og arbeidsmarkeds kriminalitet.

Uforutsigbar saksbehandling

– Vi jobber med kommuner som oversitter fristene for de ulike søknadene vi må sende inn – fra rammetillatelse og igangsettingstillatelse til ferdigattest, forteller Jon-Olav Sigvartsen.

– Noen kan bruke ti og tolv uker på behandling av søknader som det er tre ukers frist på. Når det blir så lang saksbehandling for hver søknad, stjeler det mye tid. Det går ut over firmaet som binder kapital og får lengre tid mellom salg og overlevering, og det rammer kjøperne som betaler på byggelån og har kostnader med to boliger.

– Siden kommunene skal følge selvkostprinsippet for byggesaksbehandlingen, burde det vært uproblematisk å sørge for at avdelingene har kapasitet til å

behandle søknader innenfor fristene. Det er ikke selve behandlingen av de aktuelle sakene som er problemet, det er køen saken ligger i før behandling, mener Sigvartsen.

Stoppe de useriøse

– Av alle saker som gjelder små og mellomstore bedrifter, er det aller viktigst å bekjempe arbeidsmarkeds kriminalitet, mener Anders Øiaas i Timberbygg.

Han viser til at nesten 70 prosent av medlemsbedriftene i NHO sier de opplever useriøs konkurranse som et stort problem.

– Særlig i mindre prosjekter i privatmarkedet er useriøse aktører utbredt. Det er mange tilbydere og ofte flere som priser arbeider altfor lavt, med eller uten moms. Skattedirektøren mener det svarte markedet er på 130 milliarder kroner i året. En god andel av det vil være i det private markedet vi her snakker om. Til sammenligning representerer formuesskatt på arbeidende kapital 12–15 milliarder kroner til statskassa i året. Det viser at myndighetene har mest å hente på å stoppe ulovlig svart arbeid, og at det vil være uproblematisk å fjerne formuesskatten om alle betaler skatt og moms som de skal, påpeker Øiaas.

STATISTIKK

De minste tjener best

De mindre bedriftene i byggenæringen har bedre resultater enn de største, viser «Bygg- og anleggsanalysen 2019» fra revisjonsfirmaet BDO Norge.

Små og stabile

Mens de store konsernene med over 500 millioner kroner i omsetning har hatt en kraftig reduksjon i overskudd fra 2017 til 2018, har utviklingen vært stabil for de mellomstore og mindre bedriftene, viser analysen.

De største gikk fra overskudd på 4,3 prosent i 2017 til 2,7 prosent i 2018. De mellomstore holdt seg på 4,0 prosent, og de små med mindre enn 250 millioner i omsetning, lå stabilt på 4,4 prosent.

Omsetningen fra det ene året til det andre er derimot økt med 13 prosent for næringen som helhet. Derfor er det bekymringsfullt at lønnsomheten faller. Det er ikke bærekraftig, oppsummerer analysen.

For hissige på grøten

– De store aktørene var nok litt for hissige på grøten i 2014 og 2015 da de ga anbud på flere av de store prosjektene. Det har de fått svi for de siste to årene, sier partner og bransjeansvarlig Henning Dalsegg i BDO til Byggeindustrien.

Lav lønnsomhet

At de største entreprenørene har lav lønnsomhet, framgår også av Byggeindustriens årlige oversikt over de 100 største entreprenørene. Den siste oversikten, over regnskapsåret 2018, viser at de største entreprenørene hadde et gjennomsnittlig plussresultat på 2,9 prosent. Landets desidert største entreprenørselskap, Veidekke, oppnådde bare 1,7 prosent i overskudd etter en omsetning på vel 35 milliarder kroner i 2018. Blant de fem største entreprenørene var det bare Betonmast Hæhre som gjorde det dårligere, med et underskudd på 4,6 prosent. AF Gruppen og Skanska Norge hadde de beste resultatene, på henholdsvis 6,1 og fem prosent.

MØTE:

Tre i NHOs SMB-Forum møter daværende næringsminister Torbjørn Røe Isaksen: Fra venstre Anders Øiaas, Torbjørn Røe Isaksen, Jon-Olav Sigvartsen og Karl Inge Rekdal.

Foto: Privat

Noen kan bruke ti og tolv uker på behandling av søknader som det er tre ukers frist på.

Jon-Olav Sigvartsen

LITE PLUSS:

Backe er 13. størst av entreprenørene i Norge og hadde et beskjedent overskudd i 2018. Her er en av selskapets byggeplasser i Nittedal.

Derfor går det galt

1729 selskaper i byggebransjen gikk konkurs i fjor. Det er ny rekord. Dette sier advokat og mangeårig bobestyrer Hans Ingvald Stensholdt om hvorfor det som regel går galt.

Oddbjørn Roksvaag

Stensholdt i Kluge Advokatfirma har tidligere jobbet med bobehandling i 10 år. I dag jobber han med restrukturering, insolvens og tvister. I arbeidet sitt har han hjulpet både entreprenører og byggherrer.

Slik går det galt

– Det vi ofte ser, er mindre selskaper som tar på seg prosjekter som er i grenseland for hva de har kapasitet til å klare. Håndverksselskapene har ofte begrenset egenkapital, likviditet og personell. Ofte løser de det med å leie inn arbeidskraft og får dermed et fordyrende ledd, sier han.

– Innleie av personell gjør også at det er lett å miste oversikten. I sum kan det medføre problemer med å levere på fremdrift og avtalt kvalitet. Det genererer mangler og forsinkelsestvister som disse små selskapene ikke har råd til.

– På den andre siden av bordet sitter som regel større selskaper som både har

Bransjen preges av en kombinasjon av optimisme og litt naivitet i forståelsen av risiko i kontrakter.

Hans Ingvald Stensholdt

KONKURSVARSEL:
Kluge-advokat Hans Ingvald Stensholdt spår flere konkurser og mener at løsningen er at flere går sammen og blir større.

tid og ressurser til å tviste over en lengre tidsperiode, i motsetning til de mindre selskapene hvor underdekningen i prosjektet allerede har spist opp likviditet og egenkapital. Og når de går i banken for å hente inn ny kapital, får de gjerne nei til ytterligere finansiering. Da er veien kort til skifteretten, sier Hans Ingvald Stensholdt.

Ubalanse

– Byggebransjen preges av mange nyetableringer og mange små selskaper. Samtidig får den stadig større oppdragsgivere. Det gir en ubalanse i størrelsene i mange kontraktsforhold. Det henger igjen sammen med kontraktstrukturen, der mye ansvar dyttes nedover i kontraktene. Aktørbildet og kontraktstrukturen kombinert med ganske små marginer i kontraktene, gjør håndverksselskaper veldig sårbare, sier Stensholdt.

– Bransjen preges av en kombinasjon av optimisme og litt naivitet i forståelsen av risiko i kontrakter. Det er byggherren som pålegger kravene, som bare blir plassert hos entreprenør og deretter igjen pålagt underentreprenørene. Å forstå kompleksiteten i dette er en kompetanse som mange av de små mangler og som de ofte undervurderer, sier Stensholdt.

SPÅDOM

Venter konkursrekord

Advokat Hans Ingvald Stensholdt spår fortsatt mange konkurser blant underentreprenørene i byggebransjen. Han er ikke overrasket om det blir nye konkursrekorder i tiden fremover.

– Løsningen er at det etableres større enheter for å sikre bedre likviditet og større egenkapital. Det er avgjørende for å ha en bedre evne til å absorbere tvister og utfordringer underveis i enkeltprosjekter, sier han.

– Håndverksselskapene og må være mer selektive på hvilke kontrakter de inngår. De må i mye større grad drive aktiv likviditetsstyring og kunne styre belastningen i selskapet slik at de ser at de har bærekraft gjennom det enkelte prosjektet. Det er essensielt for å lykkes, sier han.

DET ER MINST 50 GODE GRUNNER TIL Å BESØKE BLADKIOSKEN VÅR PRØV GRATIS PÅ WWW.BYGGMESTEREN.AS

Fortida møter framtida i Tromsøs nye bydel

BEVARES: – Flere løsninger blir til underveis når det gamle maskinhuset skal rehabiliteres, forklarer Tommy Olsen.

SMÅTT ER GODT: Vernet består også av små prosjekter, som å lage benker i tre. Det trives Stian Kristiansen veldig godt med.

FERSK BAS: Så lenge en er i godt humør og har viljestyrke, ordner det meste seg! mener Tommy Olsen som nylig ble bas i Totalrenovering. (Alle foto: Alf Ove Hansen)

TROMSØ: Den nye bydelen skal ta vare på historien. Derfor kan ikke tømrerne gå på autopilot.

AV ANN-MARI GREGERSEN
POST@BYGGMESTEREN.AS

– Det gamle maskinhuset rehabiliteres, hvor blant annet tak og kraner bevares. Så vi kan ikke alltid lene oss på tegninger, og flere løsninger blir til underveis.

Det er bare kort tid siden Tommy Olsen ble bas hos Totalrenovering. Det er heller ikke mange årene siden han fikk svennebrev. Den sindige mannen har kjapt funnet sin stil.

Han forteller om noe av det de støter på:

– En ujevn betongvegg ble vanskelig å fikse på. Der måtte vi bygge en ny vegg foran med kryssfiner, gips og fliser.

– Det er artig med utfordringer. Selvsagt er det litt skummelt i starten. Det er mange personligheter en jobber med, og jeg skal også lede de som er mer erfarne enn meg. Så lenge en er i godt humør og har viljestyrke, ordner det meste seg, sier Tommy Olsen.

PROSJEKTLEDER: – Min første jobb var som platearbeider på verftet. Så det er veldig artig og nostalgisk å jobbe her nå, og se oppføringen av 440 boliger, sier prosjektleder Bernt Kristiansen.

TILBAKE PÅ VERFTET

Da vi var på byggeplassen, jobbet det sju tømrere og noen læringer der. Overoppsynet har prosjektleder Bernt Kristiansen som er sivilingeniør og tømrer. For ham er det ekstra spesielt å være på den gamle skipsverftstomta. Her hadde han sin første jobb, som platearbeider på verftet, og han bodde på hybel ved siden av kontoret han er på nå.

– Så det er veldig artig og nostalgisk å jobbe her, og se at vi bygger boliger og store næringsarealer. Det blir også dagligvarebutikk, restauranter, hotell, parkeringsanlegg under bakken, sykkelparkeringer, småbåthavn, bakeri og mikrobryggeri.

EGNE ANSATTE OG INNLEID HJELP

Enn så lenge er det fortsatt mye jobb å gjøre. Alt om det trolig største byutviklingsprosjektet i Nord-Norge i nyere tid, mates inn i en skybasert fildeler som er «en prosjektleders beste venn».

På kontoret er de nå fire personer, de har også to formenn, tre baser og på det meste 12 tømrere i arbeid på det som heter BKB6. På hvert eneste prosjekt tror de at de skal klare seg med egne krefter, men også denne gangen har de leid inn folk.

STÅLPLATER I FASADEN

Alle må være forberedt på å jobbe med nye materialer.

– Det som heter BKB1-bygget, blir kledd med stålplater av typen Cor-Ten. Derfor kalles bygget for Corten. Det skal

romme utleieleiligheter. Over hele fasaden legges det to mm tykke stålplater, over taket er platene tre mm. Alt er i stil med det gamle uttrykket. De gamle slippene er også bevart som de var, og rundt dem blir det en sjøhage.

INVESTERER TRE MILLIARDER

Totalt skal det investeres over tre milliarder kroner fra Totaleiendom, som utvikler Vervet og som også eier Totalrenovering. En prosjektleders ansvar er også å se til at alt er i rute.

– Dette er et krevende bygg. Mye må tilpasses siden det er både gammelt og nytt. Derfor må også noe bli til underveis. Nå ligger vi rett i hælene på prosjekteringen. Her i Tromsø har vi også noen værutfordringer. Vi var midt i råbygg og isolasjon sist vinter da styrtregnet kom, det var til å bli svett av! Det ble ekstra mye regn den vinteren, forteller Bernt Kristiansen.

SAMORDNER BESTILLINGENE

I Maskinhuset går det en 28-åring som også har mye å tenke på. Formann Martin Figenschou har gått gradene fra lærling til tømrer og bas før han nå er ferdig med formannsskolen.

– Mitt ansvar er å koordinere alle bestillinger, og sørge for at alt gjøres rett i Maskinhuset. Her om dagen måtte vi for eksempel bare innse at en vegg som skulle rehabiliteres, var for dårlig, så den måtte rives. Logistikken er også et tema. Tomta er stor, men det er trangt likevel. Avfalls-sorteringen fungerer heldigvis godt.

– Tidligere har jeg hatt ansvar for tre tømmerhus, så dette er mitt første, store prosjekt. Så ja, jeg våkner støtt og stadig, tenker på bestillinger og ting som ikke er på plass.

– Hva er planene framover?

– Nå skal jeg skissere innervegger, planlegge det og så må jeg rekke å kjøpe kake og kaffe. Det er basar i dag i barnehagen til dattera mi!

BYGGER KRAFTIG BENK

Totalrenovering jobber både med stort og smått.

– Her går det i trykkimpregnert tre, laser, hammer og 3x4. Jeg lager en benk, og regner med å bruke to dager på det. Veldig kjekt med forandring fra listing og føring, sier Stian Kristiansen.

38-åringen utdannet seg til tømrer i voksen alder, etter en lang karriere i oljebransjen.

– Jeg tok svennebrevet for to måneder siden, og trives med en jobb som er veldig variert. Jeg skulle like godt valgt tømreryrket med én gang! ■

FAKTA

TOTALRENOVERING AS

Stiftet i 1996 i Tromsø. Flerfaglig totalentreprenør med 160 ansatte, mestere og svenner innenfor tømrer, maler, murer, rørlegger, taktekker, byggtapetserer og møbelsnekker samt ingeniør, arkitekt og jurist. Eies av Totaleiendom som utvikler Vervet.

LEILIGHETER: Corten-bygget med stålplater med samme navn, reiser seg bak Stian Kristiansen. Her blir det åpnet for utleie snart.

Setter Signatur over hele landet

Funkis på Sunnmøre

– Dette er nok den av våre boliger som har fått mest oppmerksomhet i sosiale medier, mener Ben Giske og Kjell Fylling foran «Funky Funkis» på Ellingsøya. Det er en omtegnet versjon av Signatur 307.

Fra baksida får vi et inntrykk av utsikten i Funky Funkis. Det lave liggende vinduet gir utsikt til trær og lyng på baksida.

ELLINGSØYA: Pulttak, store vinduer og fasader i mørke farger med lange takutstikk i kontrastfarger, preger husmodellen Signatur som har tatt landet med storm.

AV PER BJØRN LOTHERINGTON
PBL@BYGGMESTEREN.AS

Siden den ble lansert for fire-fem år siden, er det bygd minst 100 boliger med de samme karaktertrekkene rundt om i landet.

– Vi har åpenbart truffet noe med denne modellen, sier Ben Giske og Kjell Fylling i Fylling og Bjørge Bygg AS på Ellingsøya ved Ålesund.

Giske tegnet de første boligene med denne stilen. Firmaet fikk så god respons lokalt at det førte til et videre samarbeid med Mesterhus som firmaet er medlem i. Han designet fasader og plan til ni hus i samme stil som fikk navnet Signatur. De ble videre prosjektert og utviklet av Mesterhus, og har siden vært en del av kjedens portefølje. Mange av dem er også med i den siste katalogen.

Markedsjef Monica Blom Thorsen i Mesterhus sier det er blitt en bestselger i boligkjeden, og mener det har sammenheng med de store vindusflatene og den kule fasaden.

ENKEL BYGNINGSKROPP

– Hemmeligheten med modellen er at den har særpreg og at den er enkel å bygge. Den passer for dem som vil ha annerledes design uten at den koster mer enn tradisjonelle boliger med saltak, forklarer Giske og Fylling.

Selve bygningskroppen er et rektangel med store takutstikk. Utstikkene er kraget ut med forlengelser av bjelkelaget og trenger derfor ikke søyler til støtte. Taket er et pulttak med seks graders fall. Dermed renner vannet av og vekk. Takrennene legges synlig på de fleste Signaturmodellene, men kan også legges skjult for å framheve den spesielle stilen og skape en ryddigere fasade.

TÅLER Å STÅ UTE

Fasadene kan kles med forskjellige løsninger. Oftest er det en kombinasjon av liggende og stående kledning, gjerne

låvekledning. Også takutstikkene er bygd med trekledning, men blir som regel malt med lyse farger som kan gi inntrykk av mur eller murpuss.

– Vi bygger hus som tåler vær og vind. Tre av fasadene har gode takutstikk, i fronten er utstikket 120 cm dypt. På den fjerde vegg, som er uten beskyttende utstikk, legger vi helst stående kledning.

Engne ansatte og et par lag av innleide, kjente tømrere bygger boligene. Det er helst plassbygging med prekutt. Elementer har ennå ikke vært aktuelt.

EN FØLELSE AV STORT ROM

– Med pulttak får vi god takhøyde i hovedetasjen. Den utnytter vi med store vindusflater som gir et inntrykk av stort volum. Det er viktigere enn kvadratmeter for å få følelsen av rom, mener Giske.

Han legger vekt på god arealutnyttelse så kvadratmetrene blir effektive. Det er lite plass til ganger.

Dessuten er han opptatt av siktsoner som åpner rommene. Ved å bruke både liggende og stående vinduer, kan en skape ulike siktsoner, avhengig om en sitter eller står.

– Store vindusflater fra gulv til himling gir mye lys og utsikt, mens liggende vindu gir en annen mulighet for møblering av rommet, understreker Giske.

I eneboligen «Funky Funkis» som firmaet har fått mye oppmerksomhet om, er det utsikt over fjord og fjell på framsida, og til lyng og trær i bakkant.

UTVIKLES FRA SKISSER

Ben Giske har vært ansatt i firmaet siden 2013 som selger og har etter hvert fått en rolle som boligdesigner.

– Med utgangspunkt i tomtebefaring og kundens ønsker, formes en bolig som forener tomt og behov. Jeg lager en skisse på papir eller en tredimensjonal modell. Det gir oss en god mulighet til å presentere boligen for kundene.

Søknadstegninger og arbeidstegninger utarbeides av andre ansatte i firmaet, forklarer han.

ENEBOLIGER STADIG ETTERSPURT

Byggmesterfirmaet har markedet i hjemkommunen Skodje og de øvrige kommunene ved Ålesund, nå slått sammen i storkommunen Nye Ålesund. Den nedadgående trenden for eneboliger på landsbasis, har ikke slått inn over dette området.

– Vi opplever stor etterspørsel etter eneboliger og har så mange forespørsler og bestillinger at vi må planlegge nøye når vi kan sette i gang med prosjekter. Kundene kan ikke bare få informasjon om produktet vi leverer, de må også være innforstått med når vi kan levere. Vi har solide samarbeidspartnere for å kunne imøtekomme etterspørselen. Det er en positiv utfordring å måtte jobbe med, forteller Fylling og Giske.

MANGE KONKURRENTER

– Vi har mange dyktige konkurrenter her lokalt. Kunder som kommer til oss, er ofte i kontakt med to-tre andre leverandører. Vi har derfor måttet se på hva som er vår styrke, nemlig at vi kan betjene kundene fra planleggingsfasen til det ferdige huset står oppført. Den som tegner huset, er på tomtebefaring og har møte med kundene. Det gir en god mulighet til raskt å skape det kundene ønsker seg. Kompetansen vi har opparbeidet oss gjennom lang erfaring med kalkulasjon og bygging av boliger, er viktig i planleggingen. Derfor kan vi gi kundene gode råd om størrelse og designelementer innenfor budsjett. Vi har tatt et bevisst valg som gjelder kundens reise i hele prosessen, og ikke bare det ferdige produktet.

TØMRERE MED AMBISJONER

Fylling og Bjørge har i alle år vært opptatt av opplæring. Derfor har flere av de fast ansatte tømrersvennene startet som lærlinger. Noen av tømrerne har søkt seg ut til videre utdanning en stund etter at de har tatt svennebrevet, og er blitt sivilingeniører og ingeniører, og er ansatt hos andre. ■

FAKTA

FYLLING OG BJØRGE BYGG AS, ELLINGSØY

Etablert i 1996 på Ellingsøya av Kjell Arne Fylling og Terje Karsten Bjørge som fortsatt eier og driver firmaet. Kjell Fylling er daglig leder. 16 ansatte som bygger nytt og gjør noe rehabilitering i hjemkommunen og Ålesundsområdet for øvrig. Ordrebok med jobb til alle til inn i 2021. Driftsinntekter på 22 millioner i 2018 (proff.no) Opplæringsbedrift. Medlem i Mesterhus og Byggmesterforbundet.

SKODJE KOMMUNE

Ligger ved Ålesund, 4 700 innbyggere. Igangsatte boliger 2018: 24 boliger totalt fordelt på fire eneboliger, åtte tomannsboliger, fire andre småhus, åtte boliger i frittliggende boligbygg på to etasjer. (Statistisk sentralbyrå)

Ett av de siste husene som er under bygging, har pussede vegger på tak-utstikk og rundt garasjen med takterrasse.

Stuevindue er så høye og store som produsenten kan lage dem med ei rute.

Eneboligen har en romslig takterrasse over garasjen.

Denne tomannsboligen var den første av Signaturhusene Fylling og Bjørge Bygg AS bygde. Den ligger i firmaets nærmeste nabolag på Ellingsøya ved Ålesund.

Utsiktsstue i tårn på fjøstaket

ALVDAL, ØSTERDALEN: Da tømrer Håkon Tharaldsteen savnet utsikt hjemme på gården, bygde han ei loftstue som ble heist opp på fjøstaket!

AV HARALD VINGELSGAARD
POST@BYGGMESTEREN.AS

– Det ble kjempestilig! synes han selv om fjøstårnet som er blitt et landemerke tett inntil riksvei 3, en av hovedfartsårene mellom Oslo og Trondheim. Tårnet ruver. Og det lyser opp i mørke kvelder.

Vi går opp til toppen, 15 meter over bakken. Inne i tårnet er det blitt et flott rom, møblert med ei sittegruppe og et stuebord. Tharaldsteen og tømrer Kristoffer Skarpsno forteller hvordan det plutselig ble tårn på fjøstaket.

– En kveld skar vi av en del av mønet på fjøset. Dagen etter var tårnet på plass!

BYGDE PÅ BAKKEN

Tårnet bygde de nesten ferdig på bakken. Det ble bygd med ei limtreramme som er fire meter bred og seks meter lang. Ramma ble vatret opp svært nøyaktig. Inne i den monterte de bjelkelagene. På disse bjelkene skrudde de fast sponplater for å avstive, og deretter vanlig gulv.

Tårnet ble bygd som et vanlig trehus med vegger og tak på limtreramma. Byggesøknaden var godkjent, men hvordan tårnet skulle se ut i detalj, var ikke klart.

– Vi brukte en hel dag på å visualisere bygget mens vi

Håkon Tharaldsteen og Kristoffer Skarpsno i tårnet.

bygde det, forklarer de to. De fant løsninger underveis.

En vårdag i fjor kom en mobilkran til gården. På noen timer var arbeidet gjort med å heise det 5 600 kilo tunge tårnet opp fra bakken til toppen av fjøset. Tårnet ble skrudd på plass med gjengestål i hjørnene.

– Klokka 11.30 den dagen var alt utstyr pakket ned, og vi feiret med å spise bløtkake, sier Tharaldsteen. Da var tømrerne stolte og glade.

– Tårnet på fjøstaket viser at det er mulig å bygge noe utenom det vanlige, mener Håkon Tharaldsteen.

FÅR UTSIKT IGJEN

– *Hvor fikk du ideen til tårnet?*

– Den fikk jeg da vi overtok gården for snart åtte år siden og flyttet fra den flotte utsikten i kårboligen som ligger 50 meter høyere enn våningshuset her. Kona spurte om jeg kunne bygge et rom der ungdommene kunne møtes, trene og se film.

Da ble det enda enklere å visualisere tårn, forklarer Tharaldsteen. Familien har tre barn mellom 10 og 15 år.

Han hadde bygd et om lag 60 kvadratmeter stort rom til ungdommene på loftet over fjøset. Tårnet ble heist på plass over dette rommet. Alt blir varmet opp fra flisfyren på gården.

GJENNOMTENKT BYGGESKIKK

– Tårnet er gjennomtenkt, også når det gjelder byggeskikken, forsikrer Tharaldsteen.

Han og tømmerkollega Kristoffer Skarpsno stilte seg spørsmålene: Passer det med tårn på toppen av et fjøs i Alvdal? Vil det bli så i øyenfallende at det ødelegger for omgivelsene?

I ettertid er de ikke i tvil. Tårnet passer på fjøstaket.

– Vi har tilført gammel byggeskikk en ny vri, fastslår de.

– På mange gårder finnes det små klokketårn på fjøset.

På noen gamle uthus er det en utstikker midt på veggen.

Tømrerne hentet litt inspirasjon her og litt der.

Ikke nok med at tårnet er utradisjonelt plassert. Det stikker også en meter ut i lufta over fjøset.

LYST OG LUFTIG

Inne i tårnet er det både lyst og luftig, spesielt med de store vinduene mot sørøst. Børstet panel på veggene og laminatgulv i grått, gir en rolig fargetone. I kontrast til denne fargen kommer hvit omram-

ming rundt vinduene. Der oppe i tårnet er det særdeles god utsikt mot de store jordene nedenfor gården, mot skogkledde åser og mektige fjell, med Tronfjell som det mest majestetiske.

SØYLER AV BETONG OG STÅL

Konstruksjonen under tårnet er svært solid, helt ned til møkkkjelleren og bakken. Nedenfra og opp i etasjene består råbygget av betongsøyler, galvaniserte stålsøyler og forsterkede tre-stolper, med etasjeskillere i betong, forsterket fagverk og tre.

Tharaldsteen jobber mye. Han er både gårdbruker og tømmer. Han lafter hus og hytter i eget firma, og bruker mye tid til prosjektering. Det blir mange, lange dager.

– Når jeg går opp trappa til tårnet, går jeg av meg arbeidsdagen. Her oppe i tårnet kan jeg slappe av. Her er det luftig og lett å tenke klart. Et trivelig sted å være. Her kan vi spise god mat. Her kan vi være sosiale, sier han.

LITT GALSKAP

Bygdefolk i Alvdal var svært skeptiske da de første gang hørte om at Tharaldsteen skulle bygge tårn på toppen av fjøset.

– De trodde ikke på oss. De trodde det bare var tull!

– Det er litt galskap å bygge et tårn, synes Tharaldsteen.

Det ble kostbart. Men det er en investering i familiens velvære – et fint sted for hele familien.

Tharaldsteen bruker også tårnet i jobben. Fire dager etter at det stod ferdig, signerte han den første kontrakten med en kunde der oppe.

– Når kunden kommer opp i tårnet og ser at vi kan bygge et hus på toppen av et fjøs, så skjønner de at vi er gode nok til å bygge et hus på bakken for dem. Med dette tårnet får vi vist fram hva vi kan bygge, at det er mulig å bygge noe utenom det vanlige.

– Kunden får ikke mindre lyst på et hus etter at de har vært med på et møte her oppe, sier Tharaldsteen og Skarpsno. ■

SIGDAL, VIKEN: Det er flere år siden det sist ble bygd nye boliger i Sigdal, men i dette boligfeltet løser det.

Nye boliger for første gang på lenge

FAKTA

SIGDAL KOMMUNE

Nord i Viken fylke med 3 500 innbyggere. Mål om befolkningsvekst på 1,5 prosent. Kommunesenter i Prestfoss. Dalen er 75 km lang. Kjent for kjøkkenproduksjon og annen industrivirksomhet. Verdenskjent sigdøl: Skiskytteren Ole Einar Bjørndalen.

AV **PER BJØRN LOTHERINGTON**
PBL@BYGGMESTEREN.AS

De fire første boligene er snart innflyttingsklare i Sandsbråten Panorama i Sigdal i Viken fylke. Det er tre eneboliger i rekke og én frittliggende enebolig som venter på nye eiere, mens én tomannsbolig blir den neste. Elementene til første etasje var på plass da vi var på besøk. På området skal det bygges 36 enheter.

En grunneier, en anleggsentreprenør og Blink Hus Sigdal er sammen om prosjektet som ble påbegynt i 2018 og som skal bygges ut i takt med boliggetterspørselen.

STORE TOMTER MED UTSIKT

Området ligger tre kilometer fra nærmeste butikk og skole. Det ble forsøkt solgt tomter her for flere år siden, men de vekket ikke interesse før de tre samarbeidspartene i 2016 bestemte seg for en mer omfattende markedsføring.

– Feltet ligger med panoramautsikt til innsjøen Soneren

Gunbjørn Vidvei er daglig leder i Blink Hus Sigdal.

og fjelltoppene Andersnatten og Ranten som betyr mye for alle fra Sigdal. Dessuten er det store tomter og kjøperne kan velge boligtype fritt, forklarer grunneier Rolf Hagajordet. Fjelltoppen Ranten er kjent fra Th Kittelsens berømte «Soria Moria».

FRITT BOLIGVALG

– Vi åpner for at folk kan bygge den hustypen de ønsker. Skal de gjøre en så stor investering i hjemkommunen, kan ikke vi bestemme hustypen for dem, sier Gunbjørn Vidvei som er daglig leder i Blink Hus Sigdal. Han presenterer selvsagt boligkjedens katalog for kundene. De tre første eneboligene i kjede og den påbegynte tomannsboligen, er varianter av katalogtypen Tønsberg. ➔

– Snart blir det innflytting i disse eneboligene, forteller grunneier Rolf Hagajordet.

Boligområdet har flott utsikt mot innsjøen Soneren og populære turmål som Andersnatten og Ranten.

Tømrere i Blink Hus Sigdal setter sammen elementene til en tomannsbolig. Elementene kommer fra selskapets egen fabrikk i Eggedal.

KOMMUNEN SOM MEDSPILLER

– Kommunen har vært en helt nødvendig medspiller i markedsføring og utvikling av området, understreker Vidvei. – Kommunen har vist positivitet og tro på prosjektet, den sørger for rask byggesaksbehandling og har finansiert vann og kloakk til 20 millioner kroner. Dessuten sørger den for momsrefusjon for infrastrukturen, forteller han.

– Uten dette bidraget fra kommunen, kunne vi ikke satt i gang, fastslår Vidvei og grunneier Hagajordet.

VELKOMMEN HJEM!

– Den som bygger nytt hus i Sigdal, slipper eiendomsskatt de ti første åra, fortsetter Vidvei.

Boligprisene er også vesentlig lavere enn de fleste kjøpere og interessenter er vant med fra Kongsberg, Drammen eller Hokksund der mange av dem nå bor.

Vidvei er sikker på at kommunens bidrag, prisene, beliggenhet og tomtestørrelser bidrar til at mange sigdøler føler seg velkomne hjem, men de har ofte lang horisont for når de kan flytte tilbake.

Boligutviklerne må derfor også ha et langt perspektiv for utbygging av de 36 enhetene på området.

– Det vil ta mange år før dette er ferdig utbygd. Det har lenge vært liten boligbygging i kommunen, og det vil naturligvis ta lang tid før det er mange nok som etterspør alle disse boligene, fastslår Vidvei og Hagajordet.

Store vinduer i stua gir full uttelling for beliggenheten.

VANT TIL Å REISE

For Blink Hus Sigdal som utbygger, er det ikke problematisk at utbyggingen tar flere år. Firmaet har kontoret sitt i Drammen og et marked som strekker seg til Kongsberg, Hokksund og helt inn til Asker.

– Vi sørger for å ha boligtomter rundt om i området vårt og for at vi har byggetillatelser så vi kan starte opp når vi har ledig kapasitet. Vi er vant til å reise på jobb, og de ansatte bor forskjellige steder i markedsområdet vårt. Derfor passer vi på å fordele jobbene slik at tømrerne kan reise kortest mulig, forklarer Vidvei.

Han leder firmaet med 20 ansatte, åtte av dem er tømrersvenner, fire er lærlinger og i tillegg er det to utplasseringselever. Vidvei er tømrer selv med høyskoleutdanning i tillegg.

– Svennebrev og høyskoleutdanning er en gullkombinasjon. Jeg er «blåruss», men kan diskutere med alle på byggeplassen.

SATSER PÅ ELEMENTER

I snart 30 år har Blink Hus Sigdal bygd med egenproduserte elementer. Nå har de bygd helt ny fabrikk i Eggedal, lengst nord i kommunen. ■

FOR DEG SOM JOBBER I TØMRERFAGET

TØMREREN

TEMA:
**LUKSUS-
TREVIRKE**

**MOTORSAG
PÅ BATTERI**

LIKE KRAFTIG SOM EN
BENSINSAG. **SIDE 41**

**I FULL JOBB
MED HALVT
HJERTE**

TØMRER JONAS LAR SEG
IKKE STOPPE. **SIDE 32**

Jonas er i full jobb med halvt hjerte

Jonas Rønning Sørberg spikrer panel på veggen i en industrihall som skal isoleres og kles inne og ute.

KOPPANG: Tømrer Jonas Rønning Sørberg (25) fra Rendalen arbeider for fullt, selv om han har et halvt hjerte - på høyre side!

AV HARALD VINGELSGAARD
POST@BYGGMESTEREN.AS

Jeg føler jeg fungerer som alle andre tømrere i bransjen, sier Jonas Rønning Sørberg mens han bærer materialer.

Han går opp og ned av stillaser og tenker ikke mer over dette, før arbeidsdagen er over.

– Når jeg kommer hjem, føler jeg meg helt utmattet. Jeg må legge meg ned og hvile en stund.

Han ble født med en alvorlig hjertefeil

og kjørt til Rikshospitalet i Oslo. Der ble han operert. Etter denne operasjonen, måtte han tåle mange hjerteoperasjoner opp gjennom oppveksten.

– I 2009 ble jeg alvorlig sjuk. Jeg fikk hjerteflimmer. Da ble jeg operert i Tyskland. Siden den gang har jeg ikke hatt store problemer, men nedsatt funksjon i hjertet. Normale folk har fire hjertekammer og to kretsløp. Jeg har to hjertekammer og ett kretsløp. Mitt hjerte sitter på høyre side. Det fungerer 30 prosent av det som er normalt, sier Rønning Sørberg.

RÅDET TIL Å SITTE ROLIG

Da han var ungdom, fikk han høre at det var best å finne en jobb hvor han kunne være inne om vinteren og helst sitte rolig. Både familien hans, rådgivere og legen sa det. Derfor tok han helse- og sosialfag og begynte med påbygging med tanke på å bli

barne- og ungdomsarbeider. Men det var ikke riktig vei å gå, mente han.

– En kamerat som selv er tømrer, snakket varmt om tømreryrket. Jeg fikk lov til å være med ham og arbeide litt. Dette er noe for meg, tenkte jeg med en gang! Lysten tok meg, forteller Rønning Sørberg.

Men han spurte hjertespesialisten på Rikshospitalet om råd.

– Legen ga grønt lys for at jeg kunne bli tømrer. På sykehuset sa jeg at det er bedre å arbeide lykkelig i 10 år enn u lykkelig i 20. Det forstod de, sier han.

Deretter ble det vg 1 bygg- og anleggsteknikk på videregående skole. Så begynte han som lærling og gikk i lære i tre år. Han var i Stor-Elvdal Bygg og fikk varierte oppgaver, alt fra nybygg til rehabilitering. Han var med og bygde treningssenter, en 300 kvadratmeter stor bolig, en tomannsbolig, et anneks, og utførte mange småjobber.

«På sykehuset sa jeg at det er bedre å arbeide lykkelig i 10 år enn ulykkelig i 20.»

JONAS RØNNING SØBERG

UBESKRIVELIG GLAD FOR SVENNEBREV

I oktober i fjor fikk han svennebrev med «meget godt bestått».

– Da ble jeg glad! Så glad at det ikke går an å beskrive det. Jeg følte det falt av ti kilo. Endelig utdanning!

Kort tid etterpå fikk han fast jobb i firmaet Byggmester Ulvmoen på Koppang midt i Østerdalen.

SJEFEN IMPONERT

Da vi møtte ham, var han i full sving i en av de store industrihallene til Moelven Østerdalsbruket på Koppang. Denne hallen skulle kles utvendig, innvendig og isoleres. Hallen skulle også deles opp innvendig med en skillevegg. Der arbeidet han sammen med to erfarne tømrere og daglig leder Tom Bjarne Ulvmoen.

– Utrolig. Jeg er imponert. Jonas står på

Ingen kan se at tømrer Jonas Rønning Søberg har dårlig kapasitet i hjertet.

Daglig leder Tom Bjarne Ulvmoen.

og arbeider minst like godt som de andre. Jonas har arbeidet for meg et halvt år, han er en veldig flink tømrer, lyder Ulvmoens attest

SKYHØY ARBEIDSMORAL

Arbeidsmoralen er skyhøy. Jonas Rønning Søberg gir alt på jobben, selv om han vet han blir utmattet når han kommer hjem.

– Mange har mye å lære av ham, mener Ulvmoen.

Jonas Rønning Søberg ser lyst på framtida. – Kanskje blir det studier etter hvert, enten mesterstudiet eller teknikeren. Kanskje blir jeg prosjektleder, men ikke i nærmeste framtid.

– Jeg skal arbeide som tømrer så lenge jeg greier. Jeg er til kontroll hos hjertespesialister på Rikshospitalet en gang i året, sist for noen dager siden. Alt var bra. Ingen ting å bekymre seg over, sier tømrer Jonas Rønning Søberg. ■

MARIUS HAR SIN TRELASTHANDEL I SKAUEN

RAUFOSS: - Tømmer jeg skal
bruke, vil jeg se på rot og høste
selv, sier tradisjonshåndverker
Marius Holje.

AV CHRISTOPHER KUNØE
CK@BYGGMESTEREN.AS

– Sånne dager i skauen er noe av det beste med yrket mitt, sier Holje.

Ved Skumsjøen utenfor Raufoss har han avtale med en skogeier som ikke vil ha maskinhogst. Her ser Holje seg ut egnede grantrær, hogger selv og henter ut med hest.

– Trær og folk som har hatt det for lett og fått medvind hele livet, er ikke så mye å ha. De som har kjempet for tilværelsen, er det mere tak i, sier Holje om trærne han ser etter.

– Rett kvalitet på rett plass, er regelen. Trevirke til veggstokker, vindusmaterialer, ja alt som skal brukes ute, bør være seinvokst, modent og hogd nå på vinteren. Alt virke kan stort sett brukes om det er vinterhogd, sier Holje.

SAMLER PÅ GODT TRE

Firmaet hans – Marius Holje Laft og Restaurering – har 11 ansatte og er blitt spesialister på lafting og restaurering av gamle tømmerbygg. For tiden arbeider firmaet på fredede Mork Gård fra 1733 og flere bygninger på Gamle Hvam museum i Nes på Romerike.

– Å ha riktig kvalitet på materialene, er viktig for alle tømrere, men helt avgjørende for oss som skifter ut deler, kledning eller stokker på 200 år gamle hus.

Holje vil ikke spare noen kroner ved å bruke hurtigvokst eller ungt tre i et prosjekt.

– Da kan det råtne på ti år. Når det kommer til å restaurere og skifte ut stokker i et prosjekt til en halv million, så koster tømmeret ti tusen. Legger du ned så mye arbeid, skal de stokkene være bra. Jeg innestår for arbeidet og må vite hva de er. Jeg gir jo lang garanti på dette, sier Holje.

– Er du blitt en samler?

– Å Ja! Jeg samler på både nytt og gammelt tømmer. Enten det er avkapp av gamle stokker eller annet fint. Alt legges unna til senere bruk, svarer Holje som snart skal til Elverum og se over noen gamle, grove furuer.

– Heldigvis var det en som ringte og spurte om jeg vil fjerne dem for ham. De kan jo være nydelige stokker som må spares på! En dag må vi ha akkurat dem til et prosjekt og stokkene holder seg jo lenge.

MARKED FOR EGNET TREVIRKE

Holje hogger ikke alt virke selv. Furutømmeret kjøper han på bygdesaga i Løten.

– De har endeløst med gammel og fin furu så det vil jeg ikke konkurrere med, ➔

– Det er ikke vanskelig å stripebarke. Du trenger tid, en barkespade og pågangsmot, sier tradisjonshåndverker Marius Holje.

Grana har blitt stripebarket for første gang. Holje følger med og fjerner mer bark i et år eller lengre for å få modnet treet slik han ønsker.

- Hogger jeg stokken nå i januar og lar det tørke i tre måneder på våren, kan det gå. Det er da du virkelig får tørket ut trevirket. Så kan tømmeret fint brukes på høsten. Men skal du høvle kledning og gulv for eksempel, da ville nok jeg tørket dette lenger, forklarer Holje.

Denne granstokken skal bli håndhøvlet kledning på et hus som flyttes i disse dager.

sier Holje og legger til at det er leit at brorparten av treindustrien kun sorterer på volum.

– Kvalitet og egnethet prises ikke. Du får mer for en stor stokk enn en tynn en som kan ha dobbelt så mange årringer. Mange skogiere kunne fått dobbelt så mye for kubikken på 120 år gammel gran som er frisk, tett og fin. For den er verdt det! Får du den bare sortert ut til det tømmeret er egnet for, forklarer Holje.

Det burde være plass til å sortere ut trevirke til tradisjonshåndverkere og alle andre som vil kjøpe.

– Stadig flere vil bygge med best egnet trevirke slik at husene står mye lenger. Det er et ekte behov og marked for slikt tømmer, fastslår Holje. Han tror at slik sortering vil være bra for småskala skogsdrift: – Motorsag og hest er konkurransedyktig i små kvanta.

SLOW WOOD

Marius Holje har lært mye om godt trevirke ved å stelle skog på gamlemåten. Her prøver han ut teknikker som stripebarking (også kjent som «blæking» eller «slining»).

– Da fjerner du deler av barken på en moden gran slik at veksten svekkes eller stoppes. Treet skiller ut mer antistoffer og kvaer. Etterhvert stryper du treet slik at virket tørker ut med en høyere andel kjerneved, forklarer Holje.

Slikt tømmer har mange gode kvaliteter og er mer robust mot fukt og råte. Holje mener at prosessen kan ta fra et til ti år, avhengig av treslag og lokale vekstforhold.

– Må jeg hogge det nå til sommeren, så vil jeg flekke hardere og fjerne mye mer bark. Men vi kan også barke sånn at veksten halveres og få noe brukbart på rot til neste sommer.

Furu og gran reagerer forskjellig på stripebarking.

– Flår du av en skikkelig side på ei furu, vil det piple ut kvaer. Du kan kappe av toppen på en furu og den står der fortsatt, feiter veden sin og trekker seg opp.

Gran tåler ikke så hardhendt behandling.

– Her reduserer jeg veksten gradvis sånn at det foregår lite saftstrøm og granen tar opp lite næring. Treet blir sakte tørrere. Den roer seg, blir mer stabil og ren for næringsstoffer, forklarer Holje.

Han håper flere tømrere tar turen ut i naturens egen trelasthandel.

– Er du en helhjerta håndverker som er glad i tre, så kom deg ut. Det er her det begynner, lover tradisjonshåndverker Marius Holje. ■

Utbygger Jarle Thorkildsen ser over det liggende kledningen av Accoya i Kongsgård Park. – Et fantastisk naturprodukt, mener han.

- VI GLEDER OSS TIL Å FÅ NED STILLASENE OG SE KLEDNINGEN SKINNE I VÅRSOLA

KRISTIANSAND: Utbygger Jarle Thorkildsen kler sine 97 nye leiligheter i Kongsgård Park med kledning og terrassebord som har 50 års garanti mot råte.

AV CHRISTOPHER KUNØE
CK@BYGGMESTEREN.AS

Thorkildsen utvikler familiens gamle gartneri i Bispegata på Lund i Kristiansand til et av byens finere eiendomsprosjekter.

– Vi selger leiligheter for nærmere en halv milliard kroner. Da kan vi velge tusen kvadratmeter kledning og terrassebord

som utgjør en virkelig kvalitetsforskjell, sier Thorkildsen.

KJEMIKALIEFRITT

Som utdannet byggmester og eier av en fiskeskøyte fra 1937, er Jarle Thorkildsen opptatt av godt treverk.

– Accoya har jo en pris som ligger langt over de fleste produkter, men vi vil bygge ➔

TEMA: LUKSUSTREVIRKE

Accoya tåler langt mer fukt enn de fleste treprodukter.

- Accoya er vårt hovedprodukt, men vi har også mange andre treprodukter som vi satser på, sier selger Tommy Rasmussen i Woodlink.

Prosjektet Kongsgård Park selger godt i Kristiansand.

Finarbeid: Tømmerne hadde ikke montert Accoya før, men brukte samme tid som med andre typer kledninger.

I toppetasjene på Kongsgård Park er bjelkene til pergolaen også i Accoya.

med kvalitet for framtida. Vi er spente på resultatet når de to første blokkene overleveres til sommeren, sier Thorkildsen.

Ca 30 prosent av fasadene i Kongsgård Park får 8 tommers kledning med lakket og beiset Accoya, mens ubehandlet 7 og 9 tommers bred kledning brukes som dekke på alle balkonger og terrasser. Terrassebordene monteres med clips i et spor mellom hvert bord.

- Du får en standard 7 - 8 mm avstand mellom bordene på terrassene og slipper synlige skruer eller spiker, sier Thorkildsen som påpeker at denne kledningen også kan sorteres og resirkuleres som vanlig avfall.

- Vi har sammenlignet med andre treprodukter og sett på bruken av kjemikalier ved impregnering. Accoya er fri for kjemikalier og jeg har sans for at noen oppfant denne prosessen som endrer strukturen i treverket uten å svekke styrken.

BETALER FOR KVALITET

Leverandøren Woodlink gir 50 års garanti mot råte med Accoya, 25 års garanti nedsenket i ferskvann eller jord og sier at det går inntil 12 år mellom hver gang treverket må lakkkes - om det får samme behandling som i Kongsgård Park.

- Mange utbyggere selger folk leiligheter til mange millioner med de aller billigste sluttproduktene. Det mener jeg er en kji «ukultur» i bransjen, sier Thorkildsen.

Boligkjøpere i Kristiansand tenker seg ofte om to ganger før de slår til.

- Har du en god, ferdig standard på produktene og forklarer kjøperne dette, så blir det en fordel i prosjektet. Dessuten slipper vi at de fleste kjøperne oppgraderer alt mulig etterpå, forklarer Thorkildsen.

Han roser leveransene av Accoya fra Carlsen Fritzøe og Woodlink i Rogaland.

- De har gått noen runder med prøver til arkitekten vår slik at vi fikk utviklet en egen farge på beisen, riktige dimensjoner og spor. Vi endte opp med en variant som blir en flott kontrast til de pussede flatene på resten av fasadene. Nå gleder vi oss til å til å få ned stillasene og få dette fram i vårsola, sier utbygger Jarle Thorkildsen.

VARME OG EDDIKSYRE

- Accoya produseres i hovedsak av ferdigtørket Radiata-furu fra New Zealand, som i en omfattende prosess (acetylering) tilsettes en eddiksyre under varme og trykk, før syren trekkes ut igjen og treet på nytt tørkes. Etter acetyleringen er celleveggene evne til å ta

Mange boligkjøpere liker det vedlikeholdsfrie treverket: - Med disse materialene trenger de bare å gå over med en fuktig fille på våren, så er det rengjort, sier Thorkildsen.

På Klepp i Rogaland bearbeides skurlast av furu fra New Zealand. (Foto: Woodlink)

inn fuktighet kraftig redusert, forteller selger Tommy Rasmussen i Woodlink, som er distributør av Accoya i Norge.

Proessen reduserer svelling og krymping i treverket med 75 - 90 prosent mens fukten i treets cellevegger blir minimale 3 - 6 prosent. De opptar svært lite fukt. Furu er blitt til stabil og meget holdbar kledning.

- Det viktigste er levetiden. Regner du inn livsløpet til produktet, er det ikke kostbart sammenlignet med å bytte andre typer kledninger to-tre ganger i samme periode, sier Rasmussen som er utdannet byggmester og møbelsnekker.

Woodlink leverer nå Accoya til mange byggevarekjeder og deres prosjekter i hele landet.

- Mange kjenner godt til denne kledningens egenskaper og ser lengre frem i tid. Vi merker også at de er blitt gode på

kalkulasjon og det er bra: Med Accoya bør du vite nøyaktig hva du skal ha og hvor mye. Dette er ikke et produkt du bare bestiller, bruker noe og sender resten tilbake, sier Rasmussen.

Importøren har investert mye i avansert utstyr til høyling og overflatebehandling.

- Vi kan levere i de fleste dimensjoner og størrelser. Nå utvider vi også sortimentet av festemidler og skruer, slik at kundene kan tilpasse fargen på skruene til valgt beis eller lakk, forklarer Rasmussen.

De selger mest behandlet Accoya.

- Selv om man tilfører lakk eller beis, vil den beholde sine egenskaper og ha like lang levetid. Med et behandlet Accoyaprodukt har kunden bare et estetisk vedlikehold å tenke på, sier selger Tommy Rasmussen i Woodlink. ■

FAKTA

FLERE VEDLIKE- HOLDS- VENNLIGE KLEDNINGER

Det er flere typer kledning som kan «eldes med verdighet» og ikke krever så mye vedlikehold. Carlsen Fritzøe nevner disse:

ROYAL

Den er trykkimpregnert, og oljekokt under vakuum. Den leveres med flere farger. Uten farge kan den stå i flere år uten vedlikehold, vil falme, tørke og vri seg der sola steiker mest.

KJERNEVED

Et lokalt norsk produkt, med lange tradisjoner. Kjerneved har litt ytterved i seg, som råtner når den ikke behandles.

LERK

Den beste kommer fra den sibirske tundraen, der den vokser sakte og derfor nesten bare består av kjerneved. Lerk kan bli skadet av for eksempel fukt og sopp når den står ubehandlet.

TERMO

Varmebehandlet furu, gran og ask. Varmebehandlingen tørker fibrene i treverket så bordene ikke trekker til seg fuktighet. Svært motstandsdyktig mot råte.

CEDERTRE

Cedertre er det bartreet som tar opp minst fuktighet fra omgivelsene. Det er også blant de mest formstabile treslagene, og treet patineres av sol og regn. Det er naturlig motstandsdyktig mot råte og sopp, og skal derfor ikke trenge behandling.

Kilde: «Magasinet Byggevarespesialisten», Carlsen Fritzøe

NORSK KJERNEVED HAR LANG LEVETID

MARNARDAL: En stor bestilling for 20 år siden fikk sagbruker Arne Høye til å bestemme seg. Sagbruket hans skulle bli god på kjerneved.

AV **CHRISTOPHER KUNØE**
CK@BYGGMESTEREN.AS

Siden tidlig på 1800-tallet har familien Høye drevet sagbruk i Marnardal i Agder. Nå kommer håndverkere, byggevarekjeder og bygningsvernssentre hit for særlig ett treprodukt: Kledninger og treprodukter av norsk kjerneved fra seinvokst furu.

MÅ VÆRE HEL VED

Kjerneved er den innerste delen av treet og har høy holdbarhet fordi den er mer impregnerert med harpikssyrer. Det gjør treverket mer vannavvisende, tett og holdbart mot råte.

– Men første bud er at det bare er kjerneved. Ellers blir det ikke robust nok, forklarer Arne Høye.

– Det skal alltid være 100 prosent kjerneved på eksponerte flater. Selv en liten andel

yteved kan redusere holdbarheten til en hel kledning. Det er som å selge bøtter med bare 1 prosent hull, sier Høye.

Skal håndverkere garantere for en kledning av kjerneved, nytter det ikke med en «andel» kjerneved.

– Er ikke andelen kjerneved i produktet 100 prosent eller kan kappes til slik at den blir det, så ikke kjøp.

FOREDLER TRE MED ANDRE

Høye henter sin kjerneved som skurlast fra Moelven Telemarksbruket og Eikås Sagbruk i Eiken.

– Furuen fra Telemark og Agder som disse to sagbrukene tar inn, har god kvalitet. Moelven lar oss komme og sortere ut fra skurlasten, mens Eikås sorterer godt ut til oss nå, sier Høye.

Siste sortering gjør Høye på eget bruk.

I løpet av et år produserer han og kona Diddi Høye ca. 250 000 løpemeter kjerneved som utgjør kledning til ca. 150 eneboliger. 70 prosent går til nybygg, resten til eldre trehus og hytter.

– Det er jo krevende for sagbruk å sortere ut kjerneved. Du tar bare den midterste delen – fileten – og ødelegger egentlig planken, sier Høye og viser fram en seks tommer som skal høvles ned til fire.

– Store sagbruk må sage på dimensjon og kan ikke sortere ut kjerneveden. De skjærer en femmer eller sekser og så får vi alle de plankene, hvorav halvparten blir brukt, sier Høye og holder opp enden av en annen plank.

– Denne er nok fra en fin stokk fra kysten i Agder og har litt større årringer. Jeg tror de er vel så gode i bruk her fordi de er litt mer fleksible. Kjerneved som er helt tett og brukes for eksempel på en terrasse, kan sprekke. De er for harde på et vis og sliter litt i solvarmen.

VERNE MOT VÆR

Hvor produktet av kjerneved brukes, er viktigere enn kvaliteten.

– Kjerneved er ikke et superprodukt som varer evig uansett plassering, forklarer Høye.

På værsiden av et hus kan kledninger holde i 25 år om de vernes mot nedbør og luftingen bak er god. I le på baksiden kan kledningen holde i 50 år eller mer. Under ideelle omstendigheter enda lenger.

– Folk vil ha det vedlikeholdsfritt. Da må jeg komme med pekefingeren og si at ingenting er det! Men med en kledning av kjerneved ser du når det begynner å gå galt før skaden oppstår inne i huset. Du kan gå rundt og sjekke med en kniv eller skrape med en negl. Bare der har du et fortrinn, mener Høye.

Plank som skal høvles videre inn til 100 prosent kjerneved.

- Det er ikke et marked for norsk kjerneved i Norge. Du kan ikke ringe en leverandør og bestille en pakke norsk kjerneved fra andre enn oss. Men du kan få svensk eller finsk kjerneved mange steder, fordi våre naboland sorterer ut og selger dette med god fortjeneste, sier Arne Høye.

På Høye Sag sorteres kjerneveden videre, skjæres til og får eventuelt den populære etterbehandlingen med jernvitriol i grunningsmaskin.

– Man viser til stavkirker og middelalderhus som bevis på at kjerneved kan vare i tusen år?

– De materialene har stått under tak hele tiden. Og taket er ikke så gammelt! Stavkirkene som fortsatt står, er på tørre plasser der det ikke regner så mye. Alle som sto ute ved kysten, er vekk, svarer Høye.

TROR PÅ TRE

Det er både trivelig og lærerikt å besøke Høye Sag. Arne Høye er en engasjert sagbruker som deltar aktivt i bygningsvern, sitter i prøvenemnda for trelastfaget og i Norsk Bygdesagforening.

– Jeg er veldig optimist på vegne av treindustrien. Tre kommer til å bli dyrt i fremtiden siden vi skal bruke det til så mye mer enn før. I maten, som drivstoff, til klær og mye mer, sier Høye.

Skal tre bli eksklusivt, må noe av dagens skogsdrift endres. Ensidig satsing på enorme, industrielle monoskoger er verken bærekraftig eller lønnsomt.

– Sagbruk må klare å utnytte kvalitetene bedre. Men det er ikke enkelt å spesialisere seg eller å tilby flest mulig produkter. Dessuten er det få unge som satser og starter nye bruk, sier Høye.

Den grønne bølgen i byggenæringen kan gi lokale sagbruk nye muligheter.

– Jeg tror vi skal bygge mye mer med tre og at miljøet vinner når vi skjærer mer av dette lokalt. De små sagbrukene kan skjære lønnsomt fordi de transporterer lite. Uansett om det er til kjerneved, store konstruksjoner eller laft. Målet må være at vi får gjort så mange av bearbeidelsene på ett sted som mulig, sier sagbruker Arne Høye. ■

I 30 år har Arne Høye drevet Høye Sag i Marnadal.

PRODUKTER

FESTOOL TKS 80

BORDSAG MED SAWSTOP

Den nye bordsagen fra Festool stopper øyeblikkelig ved hudkontakt og forhindrer alvorlige kuttskader. Sagen oppdager fingrene eller hånden din gjennom et elektrisk signal på sagbladet. Sikkerhetssystemet aktiveres og stopper sagen på mindre enn fem millisekunder – det er ti ganger raskere enn en Airbag utløser, sier importøren Motek.

Det er Festool som eier den patenterte SawStop-teknologien og har nå startet å bruke den i egne sager. Teknologien er ferdigutviklet, utprøvd og fungerer hver eneste gang.

Noen hensyn må man ta: Alle tre eller tre-lignende materialer, plast og ikke-ledende materialer kan bearbejdes med bordsagen. For ledende materialer som jern og ikke-jern-

holdige metaller, må SawStop-teknologien deaktiveres. Fuktig treverk eller annet man er usikker på, skal alltid testes ved bruk av test-funksjonen. Dette er så enkelt som å berøre siden av sagbladet uten at sagen er i gang. Da vil maskinen varsle deg om det er trygt å sage, forklarer Motek og Festool.

DINSEN

PARKETT MED EIK I TRE LAG

Danske Dinesen lanserer nå et lamelloppbygd gulv med eik i tre lag. Gulvbordene er sammenlimt i med eik av høy kvalitet i de tre lagene. – Det er dette som gjør gulvet spesielt, sier produsenten i en pressemelding. Det gir et sterkt, hardt gulv med lang holdbarhet, heter det. Siden gulvet er krysslimt og har

en trefukt på fem til sju prosent, er det bedre egnet enn heltregulv til tørt miljø. Gulvet er 19 mm tykt, har et slitelag på seks mm og kan slipes flere ganger. Levetida er dermed sammenlignbar med heltregulv i samme tykkelse, hevder produsenten i pressemeldingen.

MILWAUKEE

OPPLADBARE OG SYNLIGE HODE-LYKTER

Den nye serien med hodelykter fra Milwaukee er kraftige, ladbare og lyser opp brukeren bakfra og til sidene slik at de kan bli sett på byggeplassen.

Hjelmbelysningen gir valg mellom fast og blinkende lys. Den sørger for at brukeren er synlig på opptil 400 meters avstand i alle retninger når den benyttes sammen med frontlykt på hjelmen.

Lykten har elastisk stropp, grep i silikon og universalfester som kan tilpasses hjelmer i alle størrelser. Brukerne kan oppnå driftstid hele dagen ved å velge mellom ulike innstillinger.

BLÅKLÄDER

ARBEIDSBUKSER FOR GRAVIDE

Blåkläder lanserer et praktisk plagg for kvinner i bygg- og håndverksbransjen som venter barn. Buksene har nøytralt design og er i komplett stretchmateriale. De leveres i fem ulike størrelser og har en forlengingsfunksjon for å passe kvinner med lengre bein. Arbeidsbuksen for gravide lanseres i to modeller: Varsel- og servicebukse.

**LES ALT
MED
I 3 UKER
FOR
KUN 19,-**

byggmesteren.as/abonnement

**BYGG
MESTEREN**
– ditt beste verktøy i 2020

BRANSJEREGISTERET

www.nordvestvinduet.no

Snekkerverksted KJØKKEN - BAD - GARDEROBE SPESIALINNREDNINGER

Aust Voll
TRE & DESIGN

Aust Voll Tre & Design
Heigreveien 148, 4312 Sandnes Tlf: 51 66 11 34
E-post: post@austvoll.no www.austvoll.no

Mange om beinet?

For kun kr 450,- kan du
gi dine ansatte et eget
abonnement på tidsskriftet
Byggmesteren.
Ring **22 53 53 34**

Forutsetter et hovedabonnement.
Dette koster ordinært kr. 790,-

Tlf. 24 14 66 30

Kalkyleverktøy for håndverkere
og takstfolk

www.byggdata.no

VERKTØYSLIPING AS

Henter og leverer på østlandet

www.verktoysliping.no

Mobil 932 11 439 / 997 93 140

Gamle Dalsveg 134, 2032 Maura

E-post: verktoysliping@icloud.com

SLIPEVERKSTED FOR:

Sagbruk
Treindustri
Metallindustri
Byggentrepenør
Skogentrepenør
Private

Salg av verktøy

Annonsér i Bransjeregisteret!

Ta kontakt med Anne-Grethe Krogdahl
på telefon 94 88 40 01 eller send en e-post til:
agk@byggmesteren.as

Har du flyttet?

Husk å gi melding om
adresseendring til Byggmesteren!

Tlf: 22 53 53 24

E-post: byggmesteren@info-sys.no

BYGGMESTERFORBUNDET MEDLEMSKAP LØNNER SEG!

Telefon: 23 08 75 77 E-post: hei@byggmesterforbundet.no
www.byggmesterforbundet.no

Annonser i Byggmesteren på nett?

Kontakt Anne-Grethe Krogdahl
på agk@byggmesteren.as
eller 94 88 40 01

BYGGMESTEREN

**SJEKK UT BLAD-
KIOSKEN VÅR!**
BYGGMESTEREN.AS

PRODUKTER

MAXUS E-DELIVER 3

EL-VAREBIL MED GOD Plass OG HENGERFESTE

Maxus e-Deliver 3 er elvarebiler i to forskjellige lengder med lasterom på inntil 6,3 m³ og opptil 1.000 kg nyttelast.

Batteripakker på 35 og 52,5 kW/t skal gi klasseledende rekkevidde på 200 til 300 kilometer på en ladning, sier produsenten.

Importøren har oppjustert effekten til 122 hestekrefter slik at Enovas tilskuddsordning for elektriske varebiler vil gi 50.000 kroner i støtte ved kjøp. Elvarebilen kan leveres med hengerfeste med 1.300 kg hengervekt og takstativ.

FORD: BIO-DRIVSTOFF TIL TRANSIT

Ford har nå godkjent bruk av 100 % bio-basert drivstoff i Transit nyttekjøretøy med 2-liters EcoBlue dieselmotor. Den fornybare plantebaserte dieselen (HVO) er laget av vegetabilisk matoljeavfall.

– Siden våre varebiler kan gå på drivstoff som er lagd av fossilfritt avfall, kan vi tilby

kjøretøy som vil forbedre luftkvaliteten, sier administrerende direktør i Ford Motor Norge, Per Gunnar Berg.

I en pressemelding hevder han at det vil redusere utslippene drastisk, og det derfor er en god nyhet for den største produsenten av nyttekjøretøy i Europa.

HUSQVARNA T540i XP

KRAFTIGERE MOTOR-SAGER PÅ BATTERI

Nyhetene Husqvarna T540i XP og 540i XP kan tilby samme kraft og ytelse som bensindrevne motorsager i 40cc-klassen.

I tillegg til null utslipp, er brukeren utsatt for mindre støy og vibrasjoner ved bruk av en batteridrevet motorsag. Motorsagene har IPX4-klassifisering som bekrefter at de fungerer utmerket i regn og tøffe værforhold.

MATAKI

NY DISTRIBUTØR FOR KJENTE STÅLTAKPANNER

Ståltakpannene Decra som har vært lisensiert til Icopal (nå BMI), ble fra årsskiftet videreført av Mataki, Nordic Waterproofing Group.

– Som norsk distributør, vil Mataki sikre at Decra forblir en ledende merkevare på det norske markedet, heter det i en pressemelding.

– Det er en stor og viktig oppgave å videreføre DECRA som et ledende varemerke innen stålpannemarkedet, sier markedssjef Tommy Starmer i Mataki.

Mataki utvikler og produserer asfalt takbelegg, radonsystemer og tettesystemer, og er en del av Nordic Waterproofing som er Nordens største leverandører av tettesjikt for tak, vegg og grunn.

HIKOKI

GOD STIKKSAG OGSÅ FOR VENSTREHENDTE

Hikoki lanserer nå batteristikksagene CJ-36DA og CJ36DB, den ene med toppgrep og den andre med bodygrip og bryter på begge sider.

Bryter til hastighetskontroll på to sider, gjør den ene saga spesielt gunstig for venstrehendte, poengterer Hikoki i en pressemelding.

Begge sagene er utstyrt med multi volt 36V batteriteknologi. De har god kuttehastighet og er målt til å være raskeste i klassen for denne typen verktøy, ifølge Hikoki.

Pust ut!

SUDOKU 0320

LETT:

8			4	3	1		5	
7	5	1	9			3	4	
					7	2	9	
		8		2			3	
2	6		5	1	9	8		
4		7	6			9	2	5
6		2	1	4	5		8	
	7	5		9		4		
9	8		2	7				

VANSKELIG:

3		2	7	4				
							8	
				6				
9							3	
	8	1		5		2		
	4					8		9
		8				5	1	
4			8		9	6		
	1		2					

Fyll ut de tomme feltene slik at både de loddrette og vannrette radene, samt hver av boksene med 3 x 3 felter, inneholder alle tallene fra 1 til 9.

LØSNING:

LETT:

8	1	5	9	2	7	4	3	6
2	9	7	8	6	5	3	1	4
6	8	2	5	1	2	9	3	7
5	2	6	3	8	9	7	1	4
7	4	8	6	1	5	3	9	2
9	6	2	7	3	8	9	7	1
1	6	2	7	3	8	9	7	1
8	7	6	2	9	1	5	3	4
3	9	1	8	7	6	2	4	5

VANSKELIG:

8	6	3	7	2	5	9	1	4
2	9	7	8	6	5	3	1	4
6	8	2	5	1	2	9	3	7
5	2	6	3	8	9	7	1	4
7	4	8	6	1	5	3	9	2
9	6	2	7	3	8	9	7	1
1	6	2	7	3	8	9	7	1
8	7	6	2	9	1	5	3	4
3	9	1	8	7	6	2	4	5

GODT Å HØRE!

Det var kvinnesaksmøte i de harde 1970-åra med en svært bestemt taler på talerstolen. Etter en ildfull innledning, ville hun ha salen med seg, og brummet ut over forsamlingen:

– Er det noen av dere mannfolka her, som handa på hjertet, kan si at dere er med på å stelle hus og unger?

Bakerst i salen var det én som forsiktig rakte handa i været og sa med nesten hviskende stemme:

– Ja, jeg!

Da lød det bryskt fra talerstolen:

– Hold kjeften din, Leif, det var ikke deg jeg snakka til!

De to neste temaene i Byggmesteren:

Personlig verneutstyr

Nye krav og oppgaver gjør det lurt å investere i utstyr som passer godt på hørsel, syn, lunger og føtter.

Foto: Skydda

0520

MATERIELLFRIST: 8. MAI

Takterrasser og flate tak

Flere kunder vil ha utfordrende konstruksjoner. Vi ser på de gode løsningene for innvendig avløp, miljøtak og isolering som varer.

Foto: H. Vingelsgaard

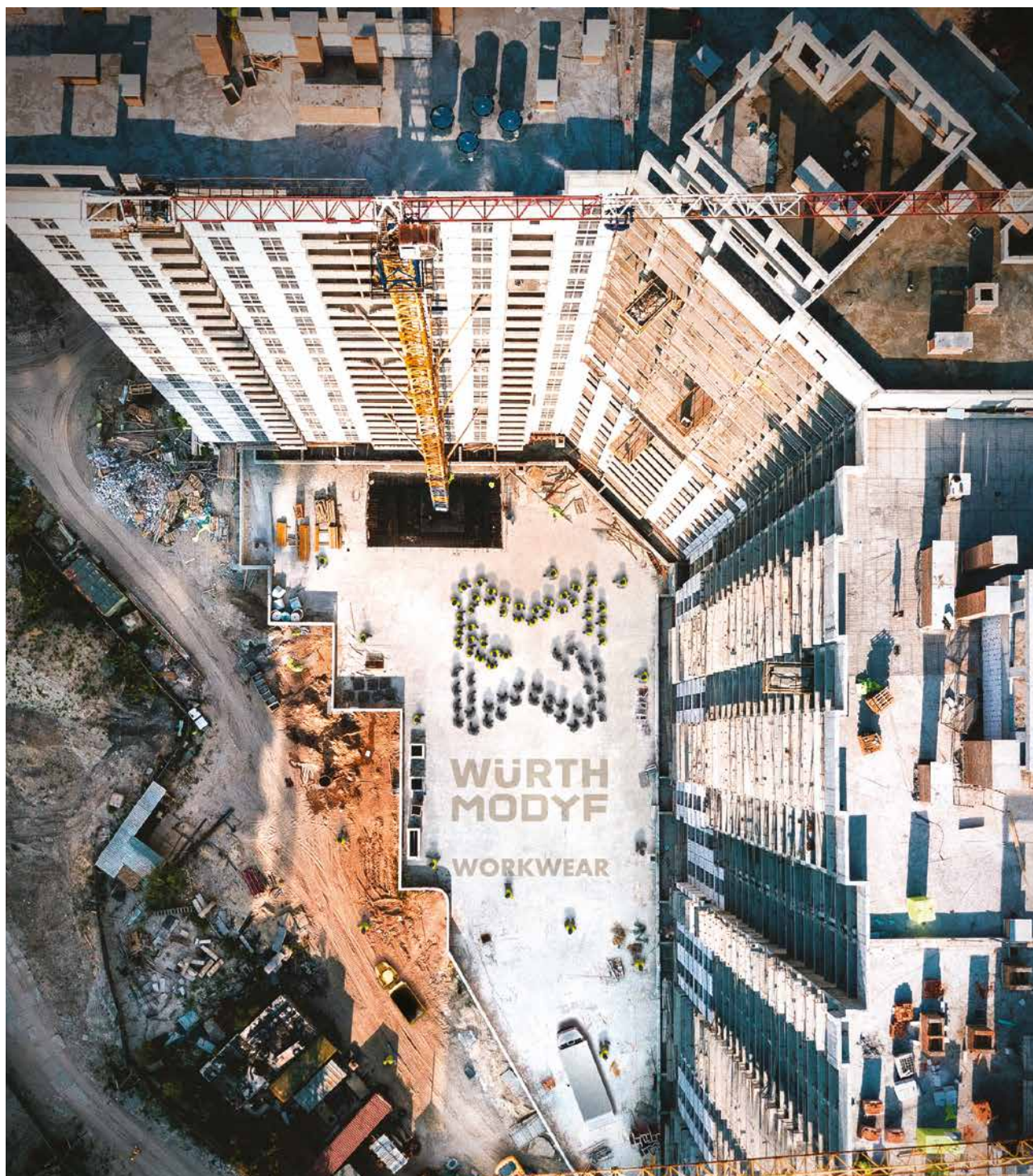
0720

MATERIELLFRIST: 10. AUGUST

VÅRE KUNDER ER SPESIALISTER PÅ ULIKE FELT, MEN EN TING HAR DE TIL FELLES.

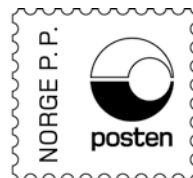
KLIKK HER
FOR MER INFO

FAGFOLKS FØRSTEVALG!

Arbeidsklær for deg som er stolt av å levere godt håndverk.

MODYF.NO

KLIKK HER
FOR MER INFO

INGEN SLÅR ORIGINALEN

Decra® takpanner nå med 40 års garanti.
Følg med på decratak.no

